

ČUVAMO

JUGOSLAVIJU

40.

SOKOLIC

LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ
GOD. XVII 1935 BROJ 1

SADRŽAJ

1. O Slovenstvu i Slovenima	1
2. † Brat Vincenc Štjepanek	4
3. Sv. Sava	7
4. Brat Ljudevit Auer	12
5. Na početku nove godine	12
6. Kako postati prvim	13
7. Карахоџина прича	14
8. Pred slikom Mrtvog Kralja — Ujedinitelja	17
9. Naši pesnici: Њеном Величанству Краљици Марији. — Sveti Sava. — Svečnica. — Nova godina. — Za majkom. — Me matere. — Зашто сам Соко? — Проплакала Црногорка. — Rad i lenost. — Nekaj značilnih krajsih Gregorčičevih pesmi: Moje gosli, Moč ljubezni, Izgubljeni raj, Na dan!	24
10. Radovi našeg naraštaja: Odlomki iz dnevnika mladega Sokoliča. — Zakaj ljubimo Jugoslavijo. — Kako smo proslavili lanski praznik „Ujedinjenja“. — Kako sem preživela skrivnost Svete noči. — Mlademu kralju. — Соколић. — Мајка	25
11. Glasnik: Zagreb II. — Svečana akademija naraštaja i dece. — Рад нараштајског отсека Земун I. — Radio na biciklu. — Novo grozničavo traženje zlata. — 10,000 zemljotresa godišnje. — Nesagorljivo drvo. — Posle skakavca — papige. — Spomenik koji govori. — Šta mogu da donesu mali izumi. — Za šalu	30

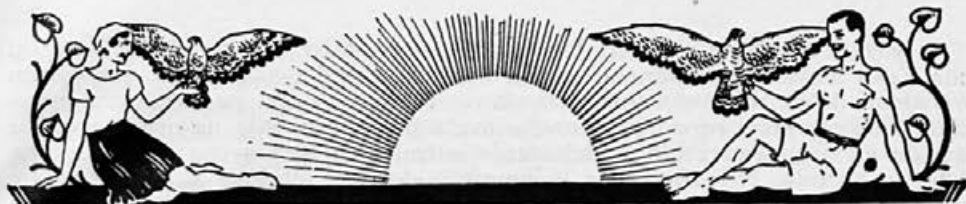
»Sokolić« izlazi svakoga 20 u mesecu. Godišnja pretplata Din 20'—, polugodišnja Din 10'—, pojedini broj Din 2'—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave: Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Franciškanska ulica 6. Telefon br. 2312. Račun pošt. štedionice 12.943.

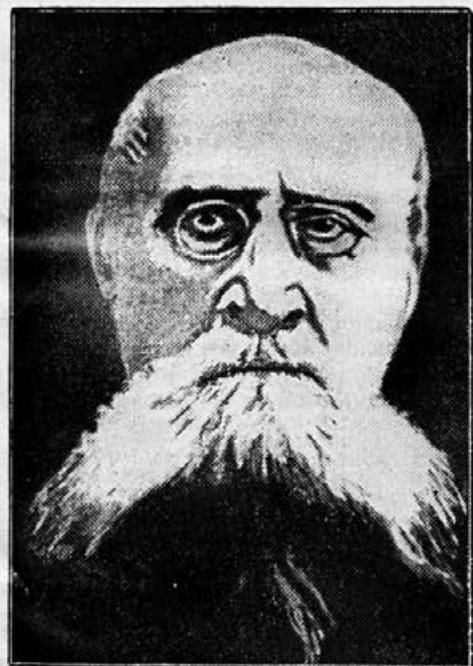
Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).

O SLOVENSTVU I SLOVENIMA

Od V. I. Njemirović-Dančenka

Sokolski naraštaju! Slika, koju ovde donosimo, prikazuje vam Vasilija Njemirovića Dančenka, nestora ruskih i slovenskih književnika, publicista i novinara, jednoga između najvećih vojnih izvestitelja sveta. Svojedobno nazvali su ga francuski novinari »kraljem« vojnih izvestitelja. Vasilij Dančenko za čitavog je svog života gorljivi Sloven i pobornik jedinstva i bratstva među slovenskim narodima. Dančenku je sada 90 godina i živi u Pragu. Pred kratko vreme proslavio je dvojni svoj jubilej: 90 godišnjicu života i 75 godišnjicu svog književnog rada. Već u svojoj 15 godini počeo je da piše! U njemu živi bezgranična vera u slovensku budućnost, koja je na pomolu... Nema sile na svetu, koja bi mogla da zaustavi silan porast i napredak Slovenstva, zdravog duhom i telom. Sokolstvo kao čisti slovenski pokret najznačajniji je pobornik Slovensva. Kroz Sokolstvo k Slovenstvu! Sa sokolskim radom, sa sokolskim načelima! To mora da leži u srcu i svakog našeg naraštajca i naraštajke u ispunjavanju svojih sokolskih dužnosti.

Veliki Dančenko napisao je članak pod gornjim naslovom. Sokolska omladino,

prečitaj ga brižljivo i njegova sadržina neka ti bude putokazom u životu. Divi se svežini duha i bistrini misli, oduševljavaj se sveslovenskom misli velikog slovenskog brata. I — nastavi taj rad!

— Već od mladih dana nazivaju me fantastom. To sam bio, a ostao sam još i danas. Možda je čudno, ali se je ipak mnogo mojih snova ispunilo, i današnjica dala im je forme realnosti. Uostalom, zar nisu negda bili fantazija i današnji veliki uspesi čovečanstva? Letenje po vazduhu, istraživanje po morskim dubinama, brze veze s polovima, radio, energija elektrona i mnogošta drugo pobeda je, koju je izvojevao čovečji duh nad materijom, a što nam sve danas izgleda sasama prirodno. Našim dedovima a i očevima, sve bi se to činilo kao plod bujne pesničke fantazije ili bi im ličilo na kakvu fantastičnu priču. Pozitivni mislioci starijeg doba smejali bi se mnogočemu o tome, a što je danas ipak ostvareno. Kad bi n. pr. neko pokazao mojoj baki običnu električnu lampu, starica bi je sigurno smatrala pronalaskom davla, koji je uhvatio blesak munje u staklenu posudu.

Isto je tako i u politici: bio sam, jesam i biću nepopravljivi fantasta, ma kako stajala protiv mene tamna prošlost i teška sadašnjica, jer čvrsto verujem, da će mi budućnost dati pravo. Moguće je, da ja toga neću dočekati, ali kroz plavi prozorčić s onoga sveta pogledaću tada na ovaj i uveriću se, da su moji snovi bili pretskazanje sutrašnjice. Pre svega tu mislim na istoriju naroda. Nije fantazija u današnje doba osvetničke sklonosti, zlobe i zavisti, u doba prezaduženo i neprestanih raspra pozdraviti veliki bratski savez Slovena, njihov srdačni stisak ruku, usled koga bi se sledila krv u žilama neprijatelja, koji pokušavaju da svojim grabežljivim rukama segnu za bogatstvima naše božanske majke Slavije? Nerado ponavljam, ali onaj koji hoće da ide u susret napretku, slobodi, ljubavi i pravdi mora da prestane obazirati se na prošlost. Jer se je iza leđa svakog naroda u toku stoleća nagomilalo mnogo toga hrdavoga, kao susedskih uvreda, zavojevačkih krivica, sporova bez smisla, — ali zato ima pored toga, i nešto što je krasno i grandiozno. Na to treba obraćati pažnju, a sve ostalo, što je tamno, mračno, divlje i nepravedno baciti u zaborav i izbrisati, da tabla opet bude čista i da bi tako opet bilo moguće zagledati na ružičasti horizont lepe budućnosti, i da bi nestalo svega što muti oduševljene poglede, a što je uzrok zlu.

Ali treba i još nešto više. Treba da na ovo naučimo sve Slovene, da ovo postane njihova svakodnevna molitva, jer razmislimo samo, kome koristi slovenska zaslepljenost? Poljacima, Srbima i Hrvatima, Bugarima? Nikome!

Prijateljstvo i bratstvo diktira nam zajednički neprijatelj. A svi Sloveni imaju zajedničke neprijatelje. Nesloga Slovena, njihovo uzajamno neprijateljstvo, zavist, predbacivanje prošlosti, sporovi, raspre, nepoverenje i sumnjičenja, osveta i neprijateljstvo, — sve je to samo na radost neprijatelja Slovenstva. Svaka kaplja krvi, prolivena u bratoubilačkim borbama i razdvajanje bratskih granica, samo je cemenat, koji učvršćuje vez i savezništvo neprijatelja protiv Slovena, protiv sviju nas. Sve to daje, nadalje, potstreka i diže krila neprijateljskim namerama, učvršćuje njihova skrivena priželjkivanja i nade, i potiče ih da segnu za našim bogatstvom, da bi tako živeli na naš račun i da bi nas prisilili da služimo njihovim interesima. I nemojmo se varati! Pre je postojao crni dvoglavu orao, a danas pak vrebaju onaj peteroglavi ili šesteroglavi.

Iskreno volim Srbina i Hrvata, Bugara i Čeha i Slovaka kao i Poljaka. Ta to dokazuje čitav moj život. Od mladih godina imao sam na raznim slovenskim bojištima prilike da se uverim o tome, da svako od slovenskih plemena ima u sebi snage i volje za velika dela. Ujedinito ove snage u jednu celinu, u jedan savez, — i gvozdeni obruč neprijatelja raspašće se i bez rata, kao krhko staklo pod udarom čekića. Video sam u ne jednoj borbi viteške Srbe, junačke Bugare, požrtvovne Čeha i Slovake, koji su se proslavili legendarnom anabazom od Volge do Vladivostoka. Znam za kakva dela su sposobni dalmatinski mornari, koje smatraju čak i Englezi sebi jednako vrednim takmacima. A makedonski orlovi! Zar nije rekao Abdul Aziz: »Kada bi Makedonci bili s nama, ni listić se ne bi na Balkanu premaknuo«. Zar se nisu na hrabrosti Ilira razbili napadajući rimskih legija? Zar nisu sa strahopoštanjem rimski cezari posmatrali junaštvo Daka? Zar nisu bili najbolji vojnici sultana poturčeni Sloveni? Nisu li zar porazili Poljaci nemačke križare i vitezove? Toliko je junaštva, viteštva i požrtvovnosti u dušama Slovena, da nema reči, kojima bi se u dovoljnoj meri moglo to da dostojno opeva u himni oduševljenja, kao što i nema reči, kojima bi se moglo u dovoljnoj meri osuditi sve ono, što slabi ovu veliku snagu slovenske porodice. Ako budu svi Sloveni složni, nikakva zla namera i nikakva snaga neće moći da se usprotivi slovenskoj moći. I istorija ne poznaje čekića, koji bi mogao da poruši stene te moći! Pa ni munja ne bi mogla da ostavi svoga traga na njoj. Istorija još ne poznaje tako jakog saveza a niti je poznavala do sada tako otporne snage, koja bi nastala u momentu, kada bi Sloveni, koji imaju danas svoje slobodne republike, kraljevine i carevine, prožeti bratskim osećanjima, ustali jedan za drugoga svi za jednoga — jedan za sve. Ali tek

onda, kada se to bude dogodilo, prestaće svet da bude naš neprijatelj i mi ćemo onda tome svetu diktirati svoje zakone — zakone bratstva među narodima, poštovanje pravde i istine, zakone ljubavi i čovečnosti. A onda s ojačanjem i osiguranjem naše budućnosti nadoći će istorijski i neminovni kulturni razvitak u svakoj pojedinoj slobodnoj članici velikog saveza nezavisnih — što naglašavam — bratskih država i naroda.

Da, bolno je i ponižava, kada vidimo, kako sami Sloveni pomažu svoje neprijatelje time, što im olakoćuju njihovu štetnu ulogu svojim krvavim sporovima, svojom neslogom, zavišću i zlobom. I nema veće slepoće niti većeg, neoprostivog greha, nego što je ovaj. To više nije bratoubistvo, to je samoubistvo. Govoriš li sa Srbinom i Hrvatom, Bugarom ili Poljakom — svi oni jednodušno shvaćaju, da su međusobni sporovi sramota i besmisleno porodično zlo, a kojim se sporovima glasno raduju susedi za Jadranom i Dunavom, pod Karpatima i oni na Severnom Moru. O da bi već jednom osvanuo dan oprostjenja greha i dugova, dan, kakav imadu na pr. židovi, kada velikodušno jedan drugome opraštaju stara dugovanja! Neka bi se hrišćanski Sloveni ugledali na ovaj primer iz Svetog Pisma. Jer imamo mnogo neprijatelja, i ovi naši neprijatelji jaki su, lukavi, dalekovidni i bogati — ne samo zlatom, nego i istorijskim iskustvima. I kako dugo ćemo biti još zaslepljeni, zli i kao roba na prodaju, da služimo neprijateljskim interesima? Kako dugo ćemo još mi terati vodu na njihov mlin, kako to kaže ruska narodna poslovice?

I unatoč svemu tome ja ostajem nepopravljivi fantasta. Žil Vern prorokovao je podmornice, koje će savladati dubine mora, Flamarijon bludio je po stratosferi, da nam prikaže život braće na Saturnu i Marsu. Moja fantazija ne ide tako daleko. Ona mene uznosi nad atmosferu naše zemlje, ali ipak prorokujem već u bližnjoj budućnosti ujedinjenje velike, sada još rasparčane slovenske porodice u jedinstvenu bratsku celinu. Na severu i istoku Češkoslovačka, Poljska i nova nacionalna Rusija, na jugu Jugoslavija i Bugarska — kao jedinstvena moćna celina! Svaka od njih sa zasebnom unutarnjom upravom, ali ipak povezane vezom jedinstva, kraljevine, republike, različiti ustavi i različite krune — ali jedno srce! Kod kuće neka je svaki od njih svoj gospodar, ali uostalom svi da budemo u jednom frontu, jedan za sve — svi za jednoga, na osnovu jednakopravnosti i jednake vrednosti. Da, nepopravljivi sam fantasta, ali sam ponosan i jak u veri, da će se ovaj moj san skoro realizovati. Vidim već, kako pružaju jedan drugome ruke svi Južni Sloveni, da zajednički brane svoje, vidim, kako iz privremenog groba već počinje da ustaje nacionalna Rusija, koja se postavlja na čelo jednakopravnih slovenskih država: Poljske, Češkoslovačke, Jugoslavije i Bugarske. Verujte mi, ako ovo doživim, biće to najsrećniji momenat čitavog mog života i rado ću onda umreti za Slovenstvo i u Slovenstvu.

Zima.
(Linorez)

† BRAT VINCENC ŠTJEPANEK

ne 14. januara o. g. rastao se je zauvek s nama jedan od najbolje naše sokolske braće, prekaljeni značaj, osvedočeni Soko u rečima i činima, osveštani Čehoslovak, bezgranični prijatelj Jugoslovena i ostalih Slovena, brat Vincenc Štjepanek, tajnik Saveza slovenskog Sokolstva, bivši prvi zamjenik starešine ČOS i bivši starešina župe Barakove.

Vest o njegovoj smrti ispunila je tugom sva sokolska srca, kako braće Čehoslovaka tako i nas Jugoslovena, koji smo u njemu videli iskrenog brata, uzor Sokola, istinskog prijatelja našega naroda, kojeg je on tako vruće i nesebično voleo sve do poslednjeg svog daha. Već odavno su pokojnom Štjepanku bile pretesne granice njegove narodne države i on je podjednako živio i radio za svoj narod kao i za ostale Slovene, među kojima smo jamačno mi Jugosloveni bili na prvom mestu. Zbog toga mu i dugujemo našu duboku zahvalnost i poštovanje, zbog toga tako žalimo za njegovim životom u kojem je kucalo tako plemenito i dobro slovensko srce.

*

Pok. br. Štjepanek rodio se dne 14. jula 1869. god. u Ostrežanima kod Pardubice. Iza dovršenih nauka na realci učio je na trgovačkoj akademiji u koje je vreme i usrkao neizmernu ljubav prema Sokolstvu i Slovenstvu, kao i mržnju i borbenost protiv ugnjetavača Slovena. Iza svršenih nauka

posvetio se je brat Štjepanek industriji, kupio mlin, podigao električnu centralu i pilanu. Osnovao je Soko u Tovačovu, gde je obnašao sve dužnosti u društvu. 1909/10 bio je starosta Srednjomoravske župe i član uprave ČOS. Prag, ta slovenska Meka, toliko ga je privlačio da je 1910. godine odlučio da se preseli u Prag. To je i učinio. Tada počinje njegov svestrani sokolski rad u svim pravcima i na svim poljima. Stupio je Soko I u Prag, gde je odmah biran za prosvetara, a malo zatim postao je urednikom župskog vesnika i starešinom župe Barakove, na kojem je položaju ostao punih 10 godina. Kao vrstan i odličan Soko i poznavalac Tirševe sokolske misli biran je u predsedništvo ČOS. Pokojni brat Štjepanek sve se je više predavao Sokolstvu; on postaje sve videniji, njegov se rad vrlo opaža, on počinje da okuplja oko

sebe saradnike, a njegov dom postaje pravo žarište sokolske misli i sokolskog delovanja. Za VI svesokolski slet u Pragu 1912 god. daje na raspolaganje sve svoje snage, sve svoje slobodno vreme. Tu se je i ispoljila njegova velika radinost i poštovanje kao i spretnost oko vođenja sokolskih poslova većih razmera. Njegove organizatorske sposobnosti, naročito na gospodarskom području, bile su vrlo velike, a one su učinile svoju dužnost i prilikom ovog velikog i uspelog sleta. Gospodarskoj strani u Sokolstvu on je podavao naročito značenje i važnost, i on je baš za tu granu angažovao svoje velike sposobnosti i znanje. Na njegov predlog sastavljena je »Zbirka načelnih zaključaka uprave ČOS«. Za vreme rata br. Štjepanek razvija svu svoju radinost naročito među braćom na ratištu s kojom je u stalnoj vezi. Za vreme rata poverena mu je dužnost da čuva i sačuva sokolsku imovinu, što je on i sa svom ljubavlju i točnošću učinio i pored ogromnih progona, kojima je bio izložen sa strane austro-ugarskih vojnih i građanskih vlasti. Kada je ČOS osnovala sokolske lazarete i kada je za ove odredila naročiti kuratorij, brat Štjepanek bio je njegov istaknuti član, a ujedno postao je i upravnik sokolske imovine, koja je bila skrivena pred austrijskim vlastima. Na proleće 1915 godine bio je uhapšen starosta ČOS i starosta Praškog Sokola brat dr. Josip Šajner, pa je tada, kada je Praški Sokol bio prinuđen da na njegovo mesto izabere drugog starostu, brat Štjepanek imao odvažnosti da se prihvati mesta staroste matice češkog Sokolstva. Ali odmah iza toga, iz poštovanja prema bratu dru Šajneru, br. Štjepanek se zahvaljuje na tom mestu, da mesto staroste Praškog Sokola ne bude zaposednuto. Kada je te godine, u novembru mesecu, bila raspuštena ČOS, brat Štjepanek postaje politički sumnjiv i kao takav izvrnut mnogim progonima i šikanacijama, a po njegovoj kući austrijska vlast vrši stalne premetačine. Ali sve što bi bilo za vlast sumnjivo, kao knjige, dokumenti raspuštene ČOS, razna korespondencija i drugo, sve je to brat Štjepanek bio skrbno sakrio na sigurno mesto, ispod poda svoje kuće. A također kada je i dr. Eduard Beneš imao da pređe u inostranstvo, i tom prilikom vidimo, da mu je bio pri ruci i brat Štjepanek, koji je našao jednog trgovca s putnim potrepštinama, a koji je u kožnate ručice kovčega dra Beneša ušio razna važna i poverljiva dokumenta. Svoje veze s inostranstvom i sa Sokolima u austrijskoj vojsci brat Štjepanek bio je proširio tako, da je bio jedan od najinformovanijih članova sokolskog revolucionarnog pokreta u zemlji.

Još za rata na početku 1918 godine, na predlog brata Štjepanka bio je osnovan list »Tjelocvični obzor«, kao list, koji je imao da bude veza među sokolskim društvima za vreme rata, a čiji je urednik bio brat Štjepanek. Kada se je pak 28 oktobra 1918 godine »Tjelocvični obzor« odjednom promenuo u »Vestnik sokolski«, vidimo kao odgovornog urednika ovog lista opet brata Štjepanka, i to do 1920 godine, kada ga je predao u ruke svog prijatelja, brata Jana Hilera. U ČOS bio je, nadalje brat Štjepanek u toku vremena zapisničar, pa blagajnik i najzad prvi zamenik staroste, na kome je mestu ostao do 1932 godine. Bio je i suosnivač nakladnog zavoda i knjižare ČOS. Ovaj zavod mu je i izdao nekoliko njegovih radova, među kojima treba naročito spomenuti »Deník mladého člověka« (»Dnevnik mladoga čoveka«), dalje »Příručky sokolských činovníků« (»Priručnik za sokolske funkcionere«) i stručno i zorno obrađeno malo delo »O žřízení sokolském« (»O sokolskim predavanjima«). Njegova sličica »Schůze výboru jednoty« (»Sednica uprave društva«) pripomogla je u mnogim mestima objašnjenju zadatka, kao i prava i dužnosti sokolskih funkcionera. Isto tako i »Ročenka sokolských činovníků« (»Godišnjak sokolskih funkcionera«) ponikla je njegovom inicijativom. Kada je bio osnovan sokolski ilustrovani tednik »Jas«, bio je brat Štjepanek jedan od trojice, koji su sačinjavali njegov kuratorij. Tako je brat Štjepanek bio svugde, gde je u ČOS ponicala misao za kakav rad ili za kakvu priredbu.

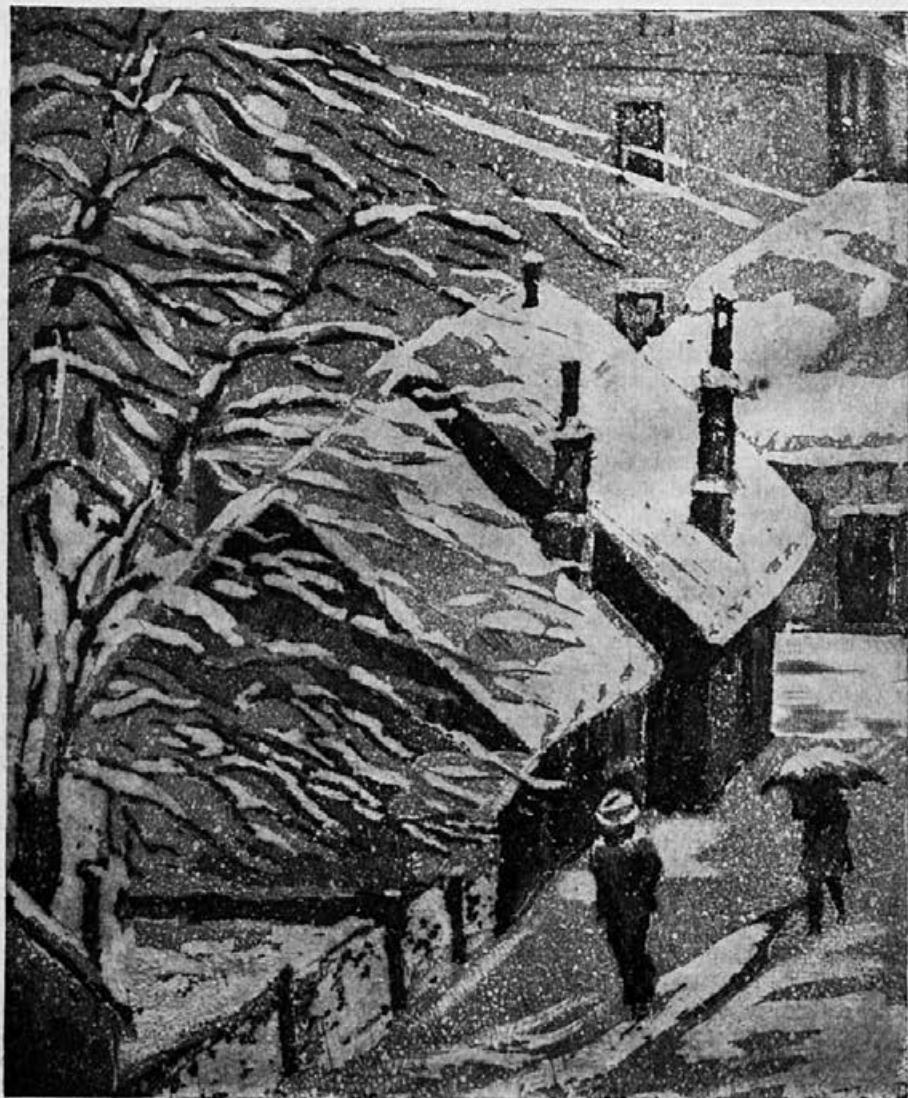
Naročito svoju pažnju poklonio je brat Štjepanek slovenskom pokretu u Sokolstvu. Već pre rata on je učestvovao u svim sokolskim odaslanstvima, koja su polazila u slovenske zemlje, a od prevrata bio je jedan od najvernijih saradnika brata dra Šajnera na stvaranju i povezivanju veza i saveza sa

Sokolstvom ostalih slovenskih naroda, da bi se kasnije obnovio Savez slovenskog Sokolstva. A kada je to bilo ostvareno, brat Štjepanek izabran je tajnikom Saveza slovenskog Sokolstva, na kome je mestu ostao sve do svoje smrti.

Telo pok. brata Štjepanka sahranjeno je dne 17 januara u Strašnicama, u novom praškom krematoriju, i to bez naročitih pogrebnih svečanosti, kako je dragi pokojnik sam želeo.

Sahrani su prisustvovali članovi predsedništva i uprave ČOS, brojno Sokolstvo domaće, predstavnici vlade i raznih ustanova, a naše je Sokolstvo zastupao I zamenik starešine brat E. Gangl, koji je održao i vrlo dubok i ganutljiv govor. Navečer istog dana održana je komemoracija u Tirševu domu, gde su se predstavnici Sokolstva lepim rečima setili neprežaljnenog pokojnika.

Neka je bratu Štjepanku trajan spomen među nama jugoslovenskim Sokolima, a nama sokolskom naraštaju neka služi kao uzor kroz čitav život!
(Kljé.)

SVETI SAVA

(Ob 700 letnici njegove smrti)

*Naš učitelj,
prosvetitelj,
naš voditelj,
sveti Sava,
tebi se klanja,
deca najmanja,
Jugoslavija prav vsa
in ti kliče iz srca:
Slava! Slava!*

Nesmrtni ne molče . . .

Nesmrtni ne molče . . .
Grobovi so razpetja
besed, trpljenja,
naporov in življenja . . .
Nesmrtni govore
stoletja in stoletja —
in narod jih posluša
in narod je ko duša,
ki vsrka
modrost, spomin
nesmrtnikov davnin . . .
Nesmrtnik mu potrka
in širom, na stežaj
je duša naroda tedaj
odprta . . .
In ko iz rajskega se vrta
utrinja
nesmrtni lik za likom velikana . . .
In narod z doma
hiti in roma
častit,
slavit . . .
Spomin ko sinja
je poljana,
ki z zlatom je pretkana . . .
Ne obledi,
ne potemni —

je sveža in v mladini
na novo se zlati.
In glej, v množini
velikanov se blesti
nesmrtni lik tvoj — sveti Sava.
Kjer se rodi slovanska Sava,
kjer Vardar se pretaka,
kjer Donava mogočna se vali,
kjer Jadran se modri,
kjer Soča pritajeno plaka —
povsod — tvoj lik je velikan,
povsod, ker tvoje delo
je blagoslov spočelo
in sužnjem — si svobode dan
vklesal ti prvi
v junaški krvi
si svojega rodu.
Stoletja groze — v pesmi so miru
polet teman končala —
iz Dušanovega carstva je Jugoslavija
nam vstala . . .
Nesmrtni ne molče —
so živa moč ustvaritve,
nesmrtni govore,
prižigajo daritve
za kralja, očetnjavo
in nju nesmrtno slavo . . .

Najsvetlejše in najtemnejše zgodovinske trenutke je srbski del našega jugoslovenskega naroda vklesal v spomenik slave — v narodno pesem. In ta pesem je romala od pokolenja (včasih tudi izpremenjena), kakor sveta zakletev in skrivnostna oporoka vseh onih, ki so nekoč živeli in umirali za svoj narod. Ustno izročilo je gorelo v dolgih stoletjih kakor kandilo pred liki nesmrtnih narodnih velikanov. In to kandilo je bilo skrivnostna moč, uteha in vera zaslužjenega naroda...

Vsako novo pokolenje je oživel plamnikajoče kandilo — spomin — in ga razbohotilo v Karadordevi vstaji v svet in mogočen ogenj... In ta ogenj je objel in zajel vse, ki so ljubili domovino in svobodo.

Skrivnostno moč je imel ta ogenj, ogromno moč — pregnal je teme suženjstva — in Vidovo, ozarjeno z vsemi žrtvami stare Raške do mlade Jugoslavije — je zažerelo v Karadordevem ozvezdju, v ozvezdju svobode.

A liki velikih mož preteklosti še niso ugasnili. Sijejo še danes, eni v krvavi luči bojov in junaštev, drugi v zlati svetlobi dela in požrtvovalnosti.

In tak nesmrten lik, je lik sv. Save. 700 let je minilo, kar je umrl in vendar še živi v narodni pesmi...

Sv. Sava, s krstnim imenom Rastko, je bil tretji sin mogočnega župana Štefana Nemanje iz Raške. Rodil se je leta 1169. Že v zgodnji mladosti je Rastko pokazoval bistvene poteze svojega značaja — razumnost in plemenitost. Bil je nenavadno nadarjen in ko mu je bilo 15 let, mu je oče podaril pokrajino, da bi ji vladal. Določil ga je celo za svojega naslednika, toda Rastko je prekrizal očetove namene in pobegnil z ruskim menihom v Svetogorski samostan. V mladostni ognjevitosti je zapustil razkošje očetovega dvora in se odločil za novo življenje v hladni samostanski celici. Štefan Nemanja se je razsrdil nad svojim sinom, mati razžalostila. Toda vse je bilo zaman. Tudi očetovi odposlanci ga niso mogli vrniti domov. Rastko se je sramoval pred strogim vojvodo, bal se ga je. Prišel je ponj z vojaki. Ponoči, ko so utrujeni Štefanovi odposlanci pospali, se je Rastko skrtil v stolp — in ko je zažarela mlada zora — je stal pred začudenimi odposlanci — menih Sava.

Ostal pa ni med samostanskim zidovjem vse življenje. Bistroumno je uvidel, da potrebuje njegova domovina žilavih in marljivih graditeljev. Posvetil se je narodu in domovini in položil prve in najmočnejše temelje srbski srednjeveški državi. Iz teh temeljev je zrastle v 19. stol. kneževina Srbija, v 20. stol. pa mogočna Jugoslavija.

Kmalu po prihodu v samostan je menih Sava nagovoril svojega očeta Nemanjo, da je sezidal srbski samostan Hilendar v Sveti gori. V Hilendarju je umrl kasneje tudi njegov mogočni oče ko menih Simeon in drugi velikaši. Tudi njegova mati je vstopila med redovnice. Tako je bil velik vpliv na starše modrega meniha, da so tudi oni na starost zamenjali bučno dvorno življenje s samostansko celico in se posvetili premišljevanju o zagrobnem življenju.

Po smrti je bil Štefan Nemanja proglašen za svetnika s svojim meniškim imenom Simeon. Ko se je sveti Sava vračal v domovino, da bi pomiril svoja dva brata, je prinesel s seboj zemske ostanke svojega velikega očeta. K poslednjemu počitku jih je položil v Nemanjino zadužbino Studenico. Prenesel jih je pa, ker so v tem času Križarji zasedli Carigrad ter ropali samostane, med njimi so napadli tudi Sveto goro.

Sv. Sava je nato preživel 12 let v Studenici. Udeleževal se je v vseh vprašanjih, ki so bila v zvezi z blagostanjem države in naroda. S svojo osebnostjo je povoljno vplival na notranje in zunanje politične razmere. Njegov največji politični uspeh je pač ustanovitev samostojnega arhiepiskopata s pravico, da si srbski episkopi sami volijo svojega arhiepiskopa. Ta uspeh je pomenil za tiste čase veliko nacionalno-prosvetno pridobitev ter politično osvoboditev izpod bizantinskega neposrednega vpliva. Nadalje je sveti Sava ustanavljal episkopije, šole, zidal je cerkve in na saboru vplival na velikaše, da so proglasili njegovega brata Štefana za kralja. Da ne bi pa

prišel v nasprotje s papežem, je le tega zaprosil za kraljevsko krono za brata, ki jo je tudi dobil.

Seveda so pa nasprotovali kronanju Štefana prvovenčanega razni mogočni sosedje, ki so slutili, da raste na jugoslovanskem Balkanu močna država. Grozili so z orožjem, toda sv. Sava jih je s svojo modro miroljubnostjo odvrnil od krvavih bojev.

Sveti Sava se je že v življenju tako proslavil kot moder državnik, da je na svojem potovanju v Sveto deželo imel mednarodni ugled in spoštovanje. Povsod so ga sprejeli s častmi, ki so jih deležni le največji mednarodni diplomatje. Ko se je vračal pred 700 leti iz svetih krajev, je umrl v Trnovem na Bolgarskem. S težavo se je posrečilo kralju Vladislavu, da je prenesel zemске ostanke velikega pokojnika v Mileševo, kajti tedanji bolgarski car se je dolgo upiral izročiti jih, saj je veljal sveti Sava za najmočnejšo in najuglednejšo osebo tedanje dobe na Balkanu.

II.

Iz podanega kratkega življenjepisa posnemamo, da je bil sveti Sava izobražen, moder državnik s širokim pogledom na tedanje politične razmere. Smoter njegovega življenja je bil ureditev, utrditev srbske države ter njen kulturni napredek in prosvetitev naroda. V namenu, da bi dosegel svoj smoter — je žrtvoval vsak trenutek svojega življenja delu za domovino. V sebi pa je združeval vse vrline, ki so lastne velikemu državniku. Zlasti je značilna zanj miroljubna politika napram sosedom, kar je zlasti potrebno, da podčrtamo, če pomislimo na burni srednji vek v ostali Evropi, kjer je vladalo načelo pravice močnejšega. Z ustanovitvijo arhiepiskopije je zvezal neločljivo problem verstva in narodnosti ter države v eno celoto, ki je kakor močen mejnik kljubovala napadom Turkov ter ohranila srbski narod, da ni vtonil v islamstvo in izginil v turštvu. Tudi v bojih za osvobodjenje je bilo delo sv. Save neviden duh, ki je vodil srbski narod do končne zmage in do ujedinjene Jugoslavije.

Kljub temu, da je zastopal sveti Sava ozki narodno-verski princip, se je odlikoval z mednarodno velikopoteznostjo, ki jo imenujemo lahko »slovanska velikodušnost«. Cenil je duhovne vrednote tedanjih kulturnih narodov in jih presajal med svoj narod, toda v taki obliki, ki je najbolj odgovarjala narodnemu duhu. Pokazal se je kot dober psiholog svojega naroda, t. j. poznavalec narodove duše. Bil je prvi in izvrsten vzgojitelj svojega naroda. Da je njegovo kulturno delo res seglo v najširše narodne plasti pričajo mnoge narodne pesmi in legende. Če ne bi bilo o njem zgodovinskih podatkov, bi bilo zelo težko identificirati njega kot legendarno osebo. Tako imamo pa dovolj pisanih spomenikov, da črpamo iz njih njegovo delo med narodom ter na podlagi njih lahko zaključimo, zakaj je ravno on s svojo osebnostjo prešel v zakladnico narodnih pesmi in legend. Bil je pravi narodni učitelj, ki pa ni učil naroda samo spoznavati Boga, temveč ga je tudi praktično vzgajal, t. j. učil ga je kako mora umno in koristno živeti. V občevanju s preprostimi narodom se je, torej, dotikal tudi gospodarskih vprašanj.

Sv. Sava je globoka filozofska natura, ki pa ni ostajala na teoretičnih zaključkih. Svoje bogate življenjske izkušnje je porabljal na občo korist naroda in cilj, kakor sem že preje omenila, je bila močna, utrjena in prosvetljena država.

Sv. Sava je mogočna osebnost, ki je zažrtala svoje sledi v državne, politične, verske in vzgojne probleme. Obšel pa ni niti lepih umetnosti-arhitekture in književnosti. Prvo potrjujejo zadužbine (samostani in cerkve), drugo pa njegovo pisateljsko udeleževanje. Razumljivo je, da sta obe umetniški panogi tesno vezani za cerkveno potrebo, vendar sta v toku stoletij postali podlaga nacionalne umetnosti, kateri se divi ves današnji kulturni svet.

Tako je napisal sv. Sava za Hilendarski samostan v narodnem jeziku in v cirilici samostanska pravila-tipik. Napisal je še tipik za Studenico in Karajo. Najvažnejše njegovo delo je »Življenje (Žitije) sv. Simeona«. Prav za prav ni to samostojno delo, temveč je eno prvih poglavij studeniškega tipika.

Namreč navada, bizantinski književnosti je bila, da je med prvimi poglavji vsakega tipika opisano kratko življenje ustanovitelja samostana. Sv. Sava, kot naobražen mož, je posnel ta običaj ter na kratko podal življenjepis svojega velikega očeta. Vendar je bežno opisal vladarsko dobo Štefana Nemanje, izdelal pa je obširneje njegovo meniško dobo, zidanje Hilendarja in njegovo smrt. Opisani dogodki so tesno povezani tudi za Studenico, kjer so shranjeni zemski ostanki sv. Simeona, kakor se je imenoval z meniškim imenom Štefan Nemanja.

Od vseh jugoslovenskih srednjeveških biografij (življenjepisov ali žitij) je ta najkrajša in spisana zelo preprosto, je brez retorike, brez sklicevanja na razne biblijske osebe in je brez pretiranih zgodb o čudežih. Pripovedovanje je preprosto, mirno brez srednjeveškega fraziranja. Le pri jedrnatih mislih, pri lepem opisu ali pa pri nežnem — piše obširneje. Poleg tega je beležil tudi najvažnejše letnice, česar navadno nimajo bizantinske biografije.

Z žitjem sv. Simeona je sv. Sava podal osnovo za pisanje vseh poznejših biografij do 17. stol. Tudi o sv. Savi so napisali poznejši biografi življenjepis: Domentian (13. stol.); Teodosij (13. stol. — je najboljši biograf, imenovan »romancier«); in Danilo (14. stol. znan s svojim Zbornikom.)

V svetovni zgodovini skoraj nimamo osebnosti, ki bi bila tako tesno spojena z usodo narodne države in ki bi imela tako močan vpliv na potomstvo poznih rodov — kakor je sv. Sava. On je ideal nesebičnega in plemenitega državnika, ki je modro in miroljubno ustvarjal neprecenljive in trajne vrednote za svojo narodno državo. Živel je le za povzdigo svoje narodne države in naroda — in zato je umevno, da je področje njegovega dela tako obširno zajelo vse panoge življenjskih problemov: politiko, verstvo, šolstvo, narodno gospodarstvo, umetnost — vse — in zato ni čuda, če ga še današnje pokolenje časti in spoštuje kot svojega največjega dobrotnika in svetnika. Narod ne proslavlja povprečnežev, narod slavi samo svoje nesmrtnne velikane. Zato ima tudi sv. Sava nesmrtni spomenik v hvaležni narodovi duši. Sv. Sava je tip duševnega življenja, kakor je kraljevič Marko tip junaka.

Ob 700 letnici njegove smrti se ga spominja ves jugoslovanski narod v globokem spoštovanju in celo l. 1935. bo posvečeno njemu, velikanu med našimi velikani. Vsi naši velikani so vzgled požrtvovalnosti in čiste nesebične ljubezni do naroda in njegove države. Princip nad principi je bil in ostal — svoboda. Ta sveti princip blesti v vsej naši zgodovini ko zvezda vodnica in ta sveti princip je ovekovečil naš nesmrtni Mučenik Viteški kralj Aleksander I. Ujedinitelj. In v duhu naših nesmrtnih velikanov — naj bo naše delo — svobodna Jugoslavija nad vse! Čuvajmo Jugoslavijo — delo stoletij!

III.

Sveti Sava je priljubljena osebnost narodnih legend. Ravno iz njih ponamemo, kako je bil sveti Sava v življenju popularen. Legende mu pripisujejo usmiljenje do bednih, ljubezen do njih in njegovo pomoč vsem, ki so v stiski. On uči narod vse, kar mu je potrebno znati za mirno in razumno življenje. On poseibljuje etični, vzgojni in socialni ideal, ki razume tudi vsakdanje težnje preprostega človeka. Zato ga srečujemo pri reševanju vseh mogočih nadlog, pa tudi pri kaznovanju oholih in bogatih.

Legende o svetem Savi so razširjene med vsemi Jugoslovenci pravoslavne vere. Marsikatero legende imajo po več variacij — t. j. nastale, oziroma, razvile so se iz skupne pralegende ter se izpremenile tekom časa v nove z isto osnovno mislijo, toda z malenkostnimi izpremembami, ki jih je dodal narod pozneje. Te izpremembe so pa ponikle vsled novih življenjskih pogojev ter raznolikosti značaja novega pokolenja. Ne redko so vplivali na izpremembe tudi novi vplivi pri dotiku z drugimi narodi. Verjetno pa je tudi, da so nastale v raznih krajih v enakih razmerah podobne si legende.

Sveti Sava se je globoko ukoreninil narodu v spomin. Ostal je vsa stoletja ko duhovni voditelj naroda — in njegovi popularnosti v narodnem pesništvu bi pri nas Slovencih najbolj odgovarjal sveti Peter. Le-ta je mednarodna legendarna osebnost, medtem ko je sveti Sava samo srbsko-narodna

osebnost. In morda ravno zaradi tega si je ohranil svojo nesmrtnost tudi med preprostim narodom, ker je vzniknil v njem in skrbel po očetovsko zanj. Narod se morda niti zavedal ni odločilne vloge, ki jo je izvedel sveti Sava v svojem življenju za usodo narodne države — častil ga je le ko modrega dobrotnika bednih, kot svetnika, ki se je žrtvoval za majhnega človeka. In zato je sveti Sava v narodnem pesništvu le dobrotnik, ne pa tudi nesmrtnik velikih političnih dejanj.

Sveti Sava je potoval med narodom in prispel v vas, kjer je zagledal ženo, ki je držala koritce v roki. Obstal je in videl, kako nosi prazno koritce v hišo in iz nje. Vprašal jo je, kaj počenja. Ona mu odgovori, da nosi vsak dan temo zi hiše, vendar je v hiši vedno mračno. Kakor v tej hiši, tako je tudi bilo po drugih hišah, kajti v tej vasi so bile vse hiše brez oken. Tedaj je sv. Sava posegel po sekiri in začel mahati po brunu in delati luknjo. Žena ga je vprašala, kaj dela. Odgovoril ji je, da jo hoče rešiti teme. V nekaj trenutkih je napravil veliko luknjo v brunu in svetloba je prodrla v hišo. Ko je žena to videla, je bila vsa srečna. Zahvalila se mu je, on pa je nadaljeval svojo pot. Po tem zgledu so tudi drugi prevrtali okna po hišah. In tako so postala okna.

(Narodna — Novica Šaulič)

Ko je sveti Sava hodil po svetu, je prišel v hišo, kjer je gospodar vso noč udarjal s korobačem, tolkel tako, da ni mogel spati. Zjutraj ga je sveti Sava vprašal, kaj tako razbijaš po noči in ne spi? — Odgovoril je, da so se nekakšne živali priselile v hišo. — »Kaj bi ti plačal«, ga je vprašal sveti Sava, »če bi jaz dal živalco, ki bi jih vse polovila?« — »Vzemi, kar hočeš, duhovnik, samo, da me rešiš te nadloge!« A to so bile miši. Sveti Sava mu je dal mačko, ki mu je polovila in podavila vse miši po hiši in ga tako rešila mišje nadloge. In od tedaj je ostala mačka pr hiši.

(Narodna — Novica Šaulič)

(Konec prihodnjič.)

Zimski motiv

Foto F. Premru, Ljubljana

BRAT LJUDEVIT AUER,

NOVI MINISTAR ZA FIZIČKO VASPITANJE

U novu vladu g. Bogoljuba Jevtića stupio je kao ministar za fizičko vaspitanje naroda brat dr. Ljudevit Auer, narodni poslanik. Brat Auer rodnom je iz Siska, gde je proveo i svoju ranu mladost. U sokolske redove stupio je u svojim mladim godinama i ostao je Sokolstvu veran sve do današnjih dana. Aktivno je surađivao u mnogim našim sokolskim jedinicama, a u zadnje vreme starešina je Sokolskog društva u Sisku. Sokolski redovi polažu velike nade u prokušanog i svesnog našeg sokolskog brata. Bratu Ministru i naše srdačne čestitke obilje sreće u svom odgovornom i teškom položaju.

Zdravo!

J. MATEŠIĆ, vojnik, OGULIN:

NA POČETKU NOVE GODINE

Zakliktao je Soko Kraljevine Jugoslavije navešćući početak nove godine 1935. Zakliktao je ne od pijanog veselja, već od svete sokolske radosti da nam je osvanula još jedna godina, u kojoj ćemo moći da razvijemo svoju snagu u radu za Kralja i Otadžbinu.

Jedno je leto prošlo!

1934 godina otišla je u more večnosti, a s njom sve nevolje i bede. Ali nije bol, koju nam je zadao njezin mesec oktobar sa svojim nesrećnim danom devetim. Srce nam još krvavi... Rana peče... Ali nije samo ona ostala!

Ostadoše nam i Njegove reči: Čuvajte Jugoslaviju! One su nam geslo i lozinka za sav naš rad u novoj godini.

Čuvajte Jugoslaviju! Onakvu, kakovu nam je On ostvario i na čuvanje predao na samrtnom času Svome. — Čuvaćemo Jugoslaviju! To je bila zakletva naša kao odziv na Njegovu poslednju zapovest. Čuvaćemo je svi, Sokoli i Sokolice, Jugosloveni i Jugoslovenke. Čuvaćemo Jugoslaviju! Na straži smo!

To nam je program i okosnica svega našega rada u novoj godini.

Sve što radimo i budemo radili radićemo u tom cilju. Da čuvamo Jugoslaviju. Da ljubimo Kralja - Sokola, Nj. Vel. Petra Drugoga.

Jeste, za Kralja i Jugoslaviju Soko će znati da poleti u vatru i vodu. Za njih će sve dati, a njih ni za šta!

KAKO POSTATI PRVIM

! z svih naših dela treba da provejava sokolski duh ljubavi, istine, čestitosti i požrtvovnosti, da budu u potpunom suglasju s našim osećajima i težnjama i u skladu sa sokolskom idejom i sokolskim načelima. Zato je u prvom redu potrebno da je u nama čvrsto usađena smisao za istinsko, ničim nenatrunjeno bratstvo, jednakost i slobodu.

Bratstvo naše očituje se u radu, u međusobnom potpomaganju, u ophođenju s drugima, u pripravnosti doprinosanja i žrtava za svoga druga — za svoju sokolsku braću i sestre. To doprinosanje žrtava mora biti iskreno, dobrovoljno i nesebično.

Bratstvo je u uskoj vezi. — u srodnosti s jednakošću našeg članstva, koje su očituje čednošću i ponašanjem svakog pojedinca, kao i načinom shvaćanja svojih dužnosti prema pojedincu i prema društvu i njihovog savesnog vršenja s osećajem moralne odgovornosti. Ali u našem radu mora vladati i postepenost, određenost i jasnoća, a u provođenju — doslednost i logičnost, a ne površnost — želimo li njegovim izvršenjem postići uspeh, zamišljenu svrhu ili cilj. Sve mora biti proračunano, odmereno i u pravo vreme, ali tada neka se strogo provada, bez popuštanja i strpljivosti, — jer sa skokovima možemo promašiti cilj. Zato je potrebno da onaj, koji se prihvati kakve dužnosti, dobro i svestrano promisli, — može li je savesno i samostalno vršiti, i je li dovoljno čvrst i slobodan da može ostati na određenom sokolskom putu. Duh sokolski morao bi biti ona čvrsta poluga oko koje će se kretati njegov rad i njegov život, — za sreću naroda i procvat domovine. — Zato je potrebno da nam budu sokolska načela jasna, ideja određena, a duh sokolski — vođ svih naših težnja i delovanja.

Svega navedenog treba da se držimo u svom sokolskom radu, a naročito i bezuslovno u radu uzgajanja naših pripadnika: u vežbaonici za vreme časova telovežbe, na sastancima i priredbama, gde, možda, držimo kakav kraći

Vežba na konju
na šir z ročaji

Stoja na rokah

Zato je potrebno da novo članstvo i naš naraštaj upoznamo s idejom i načelima, kako bi njihovo djelovanje bilo prožeto duhom sokolskog bratstva, jednakosti i slobode.

U međusobnoj ljubavi i poštivanju, bez obzira na stalež, imućstvo i društveni položaj pojedinaca, razvija se prava vrednost i samosvest naših pripadnika. — Po tome se vidi kako neko shvaća Sokolstvo. — A vrednost pojedinca ceni se po njegovim delima, a u tom pogledu pohvalno je i poželjno da svatko nastoji postati prvim, na čemu mu ne sme nitko zavidati, već samo nastojati da se u njega ugleda, da ga sledi, stigne i prestigne.

Eto, braćo i sestre, — takav duh treba da provejava Sokole i Sokolice, a preko njih da pređe na ceo narod.

Svakome članu i članici slobodno je postati prvim, ali samo korisnim radom, radom kojim se doprinosi dobru celine, koji mora biti provađan u duhu sokolskih načela i sokolske ideje.

nagovor ili predavanje, na izletima, javnim nastupima i t. d. — Svađe treba da vlada sokolski duh. Uvek moramo imati na pameti, da ćemo najuspešnije uzgajati svojim ličnim radom, primerima, kojih ima mnogo, koji moraju prožimati sav naš život.

Moramo znati da je Soko u prvom redu škola za svestrani život, škola uzgajanja ne samo telesno zdravih, jakih, okretnih i lepih, nego i duševno i moralno lepih i jakih, voljom i značajem pouzdanih i čvrstih ljudi. U toj školi osim toga, osobitu pažnju treba posvetiti buđenju, razvitku i usavršavanju jugoslovenske i slovenske nacionalne svesti. Eto, takve ljude uzgaja Soko — u međusobnoj ljubavi i poštivanju, da uzmognu složni zajedničkim silama koristiti svojoj domovini.

Za uspešno provođenje takvog uzgoja treba prokušanih Sokola, treba jednodušnosti, međusobnog sporazumevanja i potpomažanja, naročito onih, koji su za to pozvani.

Kao što je pristup u naše redove dobrovoljan, tako mora biti i rad, podučavanje i uzgajanje dobrovoljno.

X. ЋУРИЋ, САРАЈЕВО:

КАРАХОЦИНА ПРИЧА

Свратисмо у Ибрину башту покрај Радобоље и, пошто поручисмо каву, мој познаник Салих ефендија Боснић, звани Карахоџа, симпатичан човек шездесетих година, омален, беле браде, који је почесто волео да »пијуцне«, започе своју причу:

— Ти неш се чудити на што све човек у животу може да дође. Ово што ћу ти сада испричати, све ти је жива истина. Само ми немој замјерити што ћу коју и »а ла турка« употребити, јер, знаш, ми смо ти старински људи и не знамо онако »а ла франга« ко што ви тражите. —

— Само ти причај, рекох смешећи се, ваљда ћемо се некако разумети. —

То га охрабри. и он настави:

— Кад ми је умрла прва жена Ханка (рахмет јој доброј души, нека јој Аллах Милосник даде мјесто у џеннету), остадох ти удовац од четрдесет година, с троје малене дјеце. Све једно другом до уха. Тих дана мога таксирата не могу никад заборавити. Тад сам ти предеврио што није »ни Хасан, ни Хусејн«. Куд год поћи, у цијелој кући цика и вриска да ти уши заглухну. Ко дјеца се научила на мајку, па знаш како је. Деверај данас, деверај сутра, прође мјесец дана. Како који дан, видим ја све горе. Облачим чакшире, а оне се скупи на мени ко мјешина кад у њој нема сира. Па и фермен ми се отромбољио, и стоји ми ко мршаву волу голем јарам. Све ти цаба, али и у кувету сам попустио. Једва се држим на ногама. Не спавај данас, не спавај сутра, па ти оде кувет да си га не знам колико имо. Још да ми не би старе Ајише из комшулика, која би ми дјецу приназорила док бих ја био у чаршији, чини ми се црко бих.

Једне вечери акшамлучим ти ја с Мујагом Кридом, што држи месару на Малој тепи. Пијуцкамо по мало из филцана, мезетимо и егленишемо. Еглен, беглен, ријеч по ријеч, развезосмо на дуго и на широко. Док ће наједном Мујага:

— Вала, ефендум, нешто бих ти каз'о, али се бојим да ћеш ми замјерити. —

— Нећу, Мујага, како бих ти замјерио, кад те волим ко брата. —

— Ама, џанум, и брат брату замјери, а ја не бих шћео да се наш акрамлук обатали. На данашњем вакту тешко је наћи ахбаба. —

— Дина ми и имана имаш право. А шта си ми шћео казати? —

— Шта сам ти шћео казати? Шћео сам ти рећи да си се некако ... овај, да си се некако плахо промијенио, ослабио, и, шта сам шћео казати, да си посто чисто други инсан. Ја знам шта те мучи: дјеца. Дјецу треба, брате си га мој, одгојити и извести на селамет. А ти то сам не можеш. Дјеца треба женско чељаде, које ће их одгајати и бити им мјесто мајке. Ето: ниси стар, ниси сиромах. Ожени се, па спаси и себе и дјецу. Ја те не силим да узмеш ову или ону. Узми коју ти срце одабере, само гледај да одлахне и теби и дјеци. —

— Право збориш, Мујага, рекох ја, и хвала ти ко оцу на том савјету. Само, вала, не бих шћео да се за ово чује док се мало не промислим. —

— Пеке, пеке, само ти добро промисли, па ћеш видјети да сам имао право. —

Дођем кући, а оне Мујагине ријечи све ми се мотају по глави. Видим на старој Ајиши да би ми нешто казала, али се боји.

— Шта је, Ајиша? — упитам је.

— Ама, ефендија, нешто бих ти казала, али се бојим да ме резил не учиниш. —

— Кажи слободно, Ајиша, нећу ти ништа. —

— Вала, ефендија, најбоље би било да се ожениш. Ето, ради дјеце, ја сам стара, не могу им хизмета чинити.

Стоја на mostu

И шта ћу ти дуљити: за три дана одлучим се и нађем дјевојку. Мунира рахметли Авдаге Сипановића. Двадес' и пет јој. Лијепо име, а лијепа и дјевојка. Кажу ми да је честита, али сиромашна. Не смета. Одем јој.

— Хоћеш ли ме? —

— Хоћу. —

Тако се вјенчамо. Мислио сам да сам се ријешно једне велике бригае. Кад да видиш мога белаја. Првих неколико дана, док се није најела и напила, радила је ко мрав. И дјецу и мене лијепо је назила. Али, кад се наједе, онда узе фурсат. Ујутро неће да устане и да каву испече, него се, ко пашиница, ваља по душеку до неко доба. Ја, јадник, обиђи башчу, плеве, краве, кокоши и све, а она још није устала. А кад дође неко са мном да разговара, да ме нешто пита, а она за врата на прислушкуј. Даба ти то, него ме поче и нападати: — Шта ми ти хоћеш? Дошла сам за те стара, удовца, с дјечурлијом. Зар теби да дам своју младост? Хоћу баш. Живићу ко пашиница, и радићу што ми је драго. Море ми се, хоће ми се! — И још свашта је говорила. Да те Бог сачува. Видим ја да сам на шејтана награјисо. Да је тучем — нећу. Да одем кадији и да је пустим — срамота ме. Шта ћу и како ћу? Има ли икаква селамета?, мислим се ја. И, ефендум: »све мислио, а једно смислио.« Ево шта сам урадио.

Једнога дана устанем, ко и обично, рано. Обучем њезине димије, антерију и јеменију. Огледам се на огледалу: лијепо ми стоји. Уђем у мутвак, наложим ватру и испечем каву. Кад је кава била готова, одем у собу да је пробудим.

— Карахоџа, устани, готова је кава. —

Моја »пашиница« провири испод јоргана и, кад ме је опазила, издречи очи ко филцане.

— Јеси ли помахнито? — рече.

— Нисам, хајде, готова је кава, устани. —

— Ама, шта је теби? —

— Шта ми је? Радим оно што свака права жена ради. Него хајде, устани, да попијемо каву.

И устала је. Кад смо попили каву, засуко сам рукаве, почео спремати ручак. Она ме гледа и ибрети се.

— Карахоџа, нема меса, напреми се па хајде у чаршију и купи — започнем ја озбиљно и строго.

— Дина ти, шта је теби? —

— Хајде одмах по месо, — подвикнем ја.

Види она да нема шале, и послуша ме. Кад се вратила с месом, опет ћу ја, онако строго, ко и мало прије:

— Отиђи на порезни уред, и плати порез. —

Опет је шћела нешто да каже, али ја је премјерих и надовезах:

— А кад се вратиш, донеси од Ибрахимаре једну главу шећера и два кила каве.

Док је била на извану, ја сам готовио ручак. Након два сахата ето ти је. Запухала се ко виган носећи главу шећера и каву. Гурала се, каже, и чекала док је на на њу ред дошо да плати порез. Ја ни хабера. А све се у себи смијем и смишљам како ћу је што више запослити: да ради оно што сам ја радио. Ко год би закуцо на авлиска врата, ја бих јој реко:

— Хајде, Карахоџа, види ко је. —

Она је морала отићи. А кад не би знала шта ће казати ономе што је мене тражио, дошла би да ме упита. А онда бих ја љутито одбрусно:

— Какав си ми ти чојек да не знаш кућом управљати. Одмах иди, и треси ми с врата онога што те чека. —

Тада би она отишла и живу је муку мучила док би га се отресла. А ја сам за то вријеме радио све женске послове: кухо, прао, мео, неко каву и остало. Признајем да ми није било лако, али сам видио да је њој много горе. Сваки пут сам јој наређиво: Карахоџа, нема овога, нема онога, хајде купи. Карахоџа, одведи дјецу да им мајстор направи кундуре. Карахоџа, обиђи њиве, краве, тежаке, иди тамо, нађи тога и тога, и уреди то и то. Укратко, наређиво сам јој да ради све мушке послове. И морала ме је слушати. Био би ти прави цумбус кад би се однекле вратила, црвена ко паприка, и готова заплакати. А ја опет ни мукајет. Мислим се у себи: чекај мало, голубице, бићеш мекша него хаџија у екменици Суље Пухала. Кад је прошло неколико дана, види она да сам ја све гори и гори. Ради тога је потражила савјет у ходе Хадиселими-

hke, jer je mislila da sam помахнито. Хоџа јој је дала запис да га потопа у воду и да се ја том водом окупам. Видно сам својим очима како је потопила запис у воду. Онда ми је рекла да се окупам. Окупо сам се само да види да и запис неће ништа помоћи. Опет се наставило оно ко и прије. Тако је то трајало пуних седамнаест дана. Осамнаести дан није више могла издржати, већ је закукала:

— Аман, помагај, радићу све што права жена ради, само ме немој више мучити.

— Женска главо, нисам те ништа мучио. Шћео сам да видиш како треба радити, а не дангубити ко што си ти била почела. —

— Кунем ти се дином и иманом да ћу ти хизмет чинити ко што ваљана жена чини.

И одржала је обећање. Од тога дана добио сам жену какву сам желио, — заврши Карахоџа своју причу.

A. B., Bakarac:

PRED SLIKOM MRTVOG KRALJA — UJEDINITELJA

(Devojčice obučene u bele haljine s crnim koprenama nose cveće. Redaju ga pred sliku, koja je postavljena na stolu. Uz njih stoje Sokoli kao straža.)

Prva devojčica:

Tvoju sliku dragu, premili naš Kralju,
U golom kršu, u primorskom kraju,
Okitiću cvijećem što nam ovdje cvjeta;
Ona nam je draža od cijeloga sv'jeta.
Naša srca danas, teško, tužno, biju,
Jer si, mrtvi Kralju, daleko od sviju.
Skupljenima ovdje želja nam je svima
Uzdah nam se vije Tebi put visina
Da Ti Gospod dade sv'jetlu rajsku slavu,
»S njom, ovjenča Tvoju — mučeničku glavu.«

Druga devojčica donosi venac:

Kad ne mogu cvijeće u ruke da predam,
Evo ga pred Tvoju sliku dragu redam.
Neka miris ovoga vijenca —
Pronese se tamo, do svetišta Oplenca.

Treća devojčica:

Oplenac krasni jugoslavski Meka
Tamo narod hrli iz kraja daleka. —
Podno žrtvenika sarkofag se bijeli —
U kom sanak sniva, naš Mučenik smjeli!
Na tisuće duša sad se tamo klanja,
I suzom u oku — sveti hram ostavlja: —

Četvrta devojčica:

Mrtav leži dični naš Soko!
Ugaslo njegovo milo je oko —
Osmjeha blagog vidjeti nije,
Sve nam to hladna raka sad krije.
Zemne ostanke pokriva tama
Al' duša Njegova uv'jek je s nama.
Nad nama lebdi amanet sviju —
»Čuvajte Mi Jugoslaviju!«

Peta devojčica:

— Tmuran nam danas svanu'
Tvoj dragi rodendan —
Nema Te više, Velikanu, —
Snivaš nam vječni san.
Zvono tužno breca
Mnogo srce jeca —
»O mrtvi Kralju naš!« —

Šesta devojčica:

— Na gore naše, polja i luge
Pala je magla velike tuge —
Crni barjaci svuda se viju
Žalost obavi Jugoslaviju.
Nestalo pjesme slavlja — veselja —
Sve je tužno, strašno do temelja.
»O dični Kralju, za sve Ti hvala,
Neumrlj Vodo, slavim Te mala. —

Vila »Jugoslavija« sva u crnini dolazi među devojčice i govori:

— Uz Vas, djeco, plače — Jugoslavka vila,
Jer smrt crna, strašna tako kruta bila
Uze nam Onog, koji ropstva skine lance
od dušmana kletih očisti nam klance,
»Ujedinitelja braće — oplakujemo mrtva,
On, ljubitelj mira, pao je k'o žrtva.
I kad ranjen pade, pred očima mu biļa,
Daleka, krasna Otadžbina mila.
Iz krvavih grudi uzdasi Mu se viju:
»Čuvajte Mi Jugoslaviju!«
Ne razumijete, mali, što se strašna zbilo
»Kada odrastete, znaćete što je bilo! —
Jugoslavka vila na srce vam stavlja
Ne zaboravite nikad — Ujedinitelja — Kralja.

Svi sakupljeni jednoglasno:

— Sakupljeni danas, kunemo se, evo,
Tvoj amanet sveti
Čuvaćemo vjerno.

NAŠI PESNICI

ДР. ВОЈ. В. РАШИЋ, БЕОГРАД:

ЊЕНОМ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉИЦИ МАРИЈИ

(О рођендану 9 јануара)

Опрости!... Брижно срце и лице
Што ипак зборе!... Светла Краљице!
СТИШАЈ се мало, за један часак
И чуј слаби ал' искрени гласак:
СТИШАЈ се, стишај, све тише, тише,
И Бога ради, — не тужи више!
Удар је страشان! Још како страشان!
Свиреп, подмукли, низак, ужасан!
Али се сети, — ох, морам тако:
На земљи нашој рај је и пак'о!
Зар често тамо где миље роси
Не дође олуј и све покоси?
Па ипак човек не сме да греша:
Ипак се небо на њега смеши!...
А Он је Слави увенчан с'јао:
Само за напред увек је знао,
Предака славних Њега Дух води
Народној срећи, братству, слободи!
С народом свуда, за народ свуда,
Да само Роду што боље буде,
И предан добру срчан и смео
Целоме свету срећу је хтео!
И посред дома и мука тешки'
Иш'о је напред мушки, витешки,
И кад је бив'о посред Голготе
Ни тада Му се уздах не оте!
Није марио што је патео,
И никад себе није жалио,
Нити је икад брин'о за Себе,
Јер је за Друга имао Тебе!

Опрости!... Пусту срце и лице
Да даље зборе!... Светла Краљице!
Наш Први Соко све летом лети,
С нама се вије Његов Дух свети!
Погледај Гнездо што Га је свио:
Зар није туна пресрећан био?
Са Вама свима у срећи плив'о
И народ цео с Вама ужив'о?...
Пролеће, лето, јесен и зима
Иду нам редом свима људима, —
Ал' благо оном ко после зиме
Очува гнездо и своје име,
И коме опет срећно долеће
Мило и лепо свеже пролеће!
А Ти си туна! Погледај само:
У гнезду Твоме Тиће имамо
И Петра Другог, — соколске среће,
И с Тобом само све веће и веће!...
Зар нисмо данас сред Васкресења?
Сети се само и Твог рођења
И Твог детинства, младости Твоје, —
Па нек' Ти срце ипак пропоје!
Нека Те мине сета и туга:
У златној деци сагледај Друга!
Он је у Њима, кроз Њих је с Тобом
Сада и увек и пред Богом!
С Њима оживи! С Петром се дигни!
На срећу рода чело подигни
И буди увек силна и јака, —
Буди нам свима... Отац и Мајка!

IVANKO BENDIŠ, ZAGREB:

SVETI SAVA

Tek je svito dan...
Na vratima
Svetogorskog manastira
Ozvanjao zvek...
Sve tiho — još vlada san...
Kroz gustu šumu odzvanja
Kucanja jek...
A iz tišine noćnoga mira
Čuo se jaki glas:
»Otvor'te vrata!
I primite mene za brata.«
Kroz svete dveri jeka uminu
I teška vrata škrinu.

Na pragu kaluđer se stvori
I vrata otvori.
Srebrena mu kosa
na ramena pada,
Bez daha pita došljaka:
»Šta bi ti ovdje rada?«
A momče Rastko mu tada:
»Tumarao sam
Po selima našim,
Tmina vlada svuda...
Gusti se širi mrak,
Nigdje svijetla nema
Ni rujne zore da se vidi trak.

Sva zemlja pusto je groblje,
Moj narod je prezreno roblje,
Savladale ga nevolje ljute,
I vjere izgubio je pute...
Ja, brate, znanja trebam,
Jer znanje nam je moć,
Moj narod čeka na me
Kada ću k njemu doć,
Da mu vidam ljute rane
Da mu jednom sunce grane.«
»Unidi« — kaluder reče,
»I budi nama brat,
Što budemo mogli,
Od srca ćemo ti dat.«
Na mladom licu rumen
Ko sjajna zora sinu,
I bojazan neka
Sa duše mu se skinu.
Starčevu primi ruku
I ude...

A teška lupnu vrata...
I kaluderi su stekli
U Rastku svog najboljeg brata.

Prohujашe godine i dani,
A na starom manastiru
Opet se otvore vrata,
I sijedi kaluder otpusti
Savu — svog milog brata.
Kroz tamu usred dana,
Išao je — putovo je
Od sela do grada,
Od grada do sela,
Ugodnik Božji,
Besjede žarke
I srca vesela.
S njegovih usana
Širio se glas,
Ko tamjan što omamljuje,
Ko pjesma što opija,
Ko vjetar što savija:
»Radite! — Molite!
U radu je spas!
Učite!
I sretni ćete biti,
Za tugu i jad
Ne ćete znat
I ne ćete suza liti.
Al složni vijek do ste,
— Grmio mu proročki glas
I nikad pocijepani!
Jer u slozi vam je spas!
Velik je naš narod,

Moćan je i jak,
Al napadaće ga svak.
Rad nesloge će i propadat,
Al propanut neće.
Robovaće,
Al nestati neće.
I doći će dan,
Kad će sve dušmane
Natjerat u bijeg,
A nad zemljom našom
Od Triglava do Vardara,
Uskrsnuće
Naša slava stara,
I lepršaće
Slobode zlatne stijeg.
Radite! Vjerujte! Molite!
Slušajte moj glas!
Budite složni!
U slozi vam je spas!«

— — — — —
Minuše vjekovi...
Umirasmo
Al umrli nijesmo.
Propadasmo
Al propali nijesmo.
Robovasmo,
Rad nesloge tamnovasmo,
Al nestali nijesmo.
Vjerasmo,
Spasavala nas vjera.
Vojevasmo
Za krst časni i zlatnu slobodu.
Pobjedismo,
Ostvarismo
Što je Sava prorekao
Našem dragom rodu.
Postadosmo velik narod
Koji u slobodi živi,
Postadosmo divi.
Raskidosmo lance ropstva
Pobjedismo i smrt.
I nema više sile
Koja bi nas mogla strt.
Zato neumorno naprijed!
Na krilima prošle slave,
Za bratstvo, slogu i jedinstvo,
Apostoli svetoga Save
Za Kralja i Jugoslavenstvo!
Zato nek je Savi: »Slava!«
I od Srba i Hrvata,
I od svakog našeg
Slavljanina brata.
»Slava!« — »Slava!« — »Slava!«

RICA, LJUBLJANA :

SVEČNICA

Drobne svečke smo prižgali,
v naši cerkvi molili,
za očeta smo prosili,
da bi dolgo luč še žgali,
v črno jamico hodili,
delali in se trudili,
dokler smo otroci mali.
Potlej bomo pomolili,
da bi zdravi počivali,
srečno starost uživali,
ko se bomo mi trudili,
za očeta se znojili.

Drobne svečke smo prižgali,
in za mater smo prosili,
ko nam bodejo šivali,
da bi dolgo nam ostali,
saj noči prečujejo,
vedno premišljujejo,
in pretakajo solze,
mračne jih skrbi teže.

Drobne svečke smo prižgali
in molili, se jokali.

JOSO MATEŠIĆ, vojniki, OGULIN :

NOVA GODINA

Soko ptići sivi
Svi bratski se grle,
I jedne im želje
Otažbinom hrle.

Neka srećna bude
Godina nam nova,
Na veselje sviju
Naših Sokolova.

Neka daje snage
Poleta i volje.
Da stvorimo radom
Sebi dane bolje.

Neka nam izleči
Srca ljute rane,
Neka zora sreće
Opet nama svane.

I ona već sviće
Žareć zemlju ovu,
I dolazi k nama
Uz godinu novu.

Pa nek u njoj svaka
Ispuni se nada,
Neka sreća cvate
Vrh sela i grada.

A mi ćemo složno
Čuvat blago sviju:
Našeg mladog Kralja,
Svu Jugoslaviju!

JOSO BALEN, KLENOVICA-ŽRNOVNICA (PRIMORJE):

ZA MAJKOM

Pokraj groba Tvojeg, majko,
Sinak Tvoj Ti suze lije
I dozivlje Tebe žalko —
Al' Tvog glasa čuti nije.

Smrt nemila onemila
Tvoje slatke usne, majko,
I pod tešku grudu skrila
Tvoje dobro srce slatko.

Al' nemo je srce Tvoje,
Jer pepeo od njeg posta
I od c'jelog Tvojeg bića
Samo šaka praha osta.

MARIJANA ŽELJEZNOVA-KOKALJ, LJUBLJANA:

ME MATERE . . .

Me matere, me jočemo,
me matere, kaj hočemo?
Več Njega ni,
najboljšega sinu
iz našega rodu . . .
Se vrnil mrtev
ko tiha žrtev,
ko Mučenik, ko svetel dar
je domovinj na oltar.

Me matere, me jočemo,
me matere, kaj hočemo?
Matere solznih oči
poklanjamo dečico Ti,
nesmrtni Vladar!
In dečice srčni vsak udar
bo Tebi in domu drag dar . . .

Me matere, me jočemo,
me matere, kaj hočemo?
Oj, težka je, težka izguba,
ves narod ihtj!

a sveta je mater obljuba:
»Otroček vsak naš naj živi
samo očetnjavi,
svobodi in spravi!
Prisega je sveta —
izdajica vsaka prokleta!«

Me matere, me jočemo,
me matere, me hočemo,
da bđimo nad usodo
domovja, očetnjave;
me hočemo svobodo
za vse otroke Slave!
Vsak naš otrok
naj bo porok,
da domovina sveta
na novo je spočeta
s krvjo je kralja Mučenika . . .

Zastave žalne — so zastave
bodoče naše slave . . .

J. ВЛАХОВИЋ-РОВЧАНСКИ, ФОЧА:

ЗАШТО САМ СОКО?

Соко сам зато, да будем здрав,
Развијен, снажац, крепак и прав;
Да будем јак, ко лавски див,
Да радим право, све док сам жив.

Соко сам зато, да душу крепим,
Сунчаним зраком и дахом лепим;
Врлином сваком, кристално чистом,
Добротом часном, ко роса бистром.

Соко сам зато, да јединство дижем,
Слогу да сејем, братство да поджижем,
да љубав ширим међу браћом свом,
Да зидам само: Јединства Дом.

Соко сам зато, да јунаку личим,
Храброшћу својом да смело се дичим;
Слободу нашу да свугде јачам,
За Домовину драгу да живим и падам.

RAD I LENOST

U radu zajamčena je sloga,
po radu poznamo brata svoga; —
a lenost gde vlada i zloba još
za sreću naroda znak je to loš.

U radu je napredak, sreća, spas,
rad je pesma koja ori iz nas; —
lenost je preteča mnoge svađe,
laži, podlosti, himbe i krađe.

U radu je život, zdravlje, nada,
ko radi od dosade ne strada; —
u lenosti dane ko provodi —
svako zlo u njemu se rodi.

Radimo zato u slozi i svi:
Lužički Srbi, Bugari i mi,
Čehoslovaci, Rusi, Poljaci —
i svi u tom budimo junaci.

БУРА Ж. ЧОЛИЋ, СРП. МОРАВИЦЕ:

ПРОПЛАКАЛА ЦРНОГОРКА

(Тужног 17 децембра 1934 год. — Светлој сени Кнегиње Зорке)

Што проплака наша земља?
Што то бучи море сиње?
Што ли горке сузе лије
Ловћен кршни и Цетиње?

Што то јечи широм свуда
Тешки вапај сваког трена?
Ко то тужи са те стране
Са Цетиња — са Ловћена?

Коме то на срцу лежи
Рана љута — рана горка? —
Да то није наша храбра
Наша дична Црногорка?

Лане песме пуне жара
Данас само гола цика
Зар је таква на срдашцу
Њеном рана превелика?

Што и она данас плаче
А плакала никад није,
Ни од оног љутог мача
Усред зверске тираније?

Ах што питам зашто данас
Та ј' проплак'о камен голи,
Па да не би мајка права
За дететом кога воли.

Проплакала она данас
Сва очајна пита небо:
— Што се, Боже, дан-данашњи
Тако нагло поколеб'о?

Где је данас радост веља
Што из сваког бића сија? —
Где је Сунце што прозрачи
Пред четири деценија?

Где је оно љупко дете
На Цетињу што се роди?
Где је она звезда сјајна
Што нас свије ослободи?

Где је данас раздраганост
И весеље оно лађе?
Где је нашем драгом Краљу
То срдечно честитање?

Где је онај мирис душе?
Где су речи пуне сјаја?
Где су песме Њему појне?
Где је оно »на многаја?«

Уз то тешко нарицање
Плаче она сузе лије,
Јер нестаде што јој беше
На том свету најмилије.

Често пута десно се
Исти приказ или слично,
Али њено тврдо срце
Остало је непомично.

Синове је своје храбре
На бојишта љута слала,
Ал' до данас никад није
Њена душа задрхтала.

Где то тврдо срце сада
Походила пуста беда.
Она данас плаче, плаче,
У колевку празну гледа.

NEKAJ ZNAČILNIH KRAJŠIH GREGORČIČEVIH PESMI

(Glej članek Simon Gregorčič v 11. in 12. številki Sokoliča 1934.)

Moje gosli

Čemú mi gosli, gosli zlate,
Srebrne strune, slonast lok?
Te, slavna Vila, so le záte,
na jih nazaj iz mojih rok!

Po gosli iz javora mi segni,
po takih narod koprni,
na nje mi strune tri nategni,
domačih glasov strune tri.

Te vzorom višjim vedno verne
krepko, ognjeno naj zvene;
izraz ljubezni neizmerne,
ki polno vnema mi srce.

In šel od sela bom do sela
ter h goslim svojim pel glasno,
da pesem bo duhove vnela,
da srca vžgala bo plamnó.

Moč ljubezni

Zaljubilo se je morje v luno,
zaljubilo z neizmerno silo,
z njo združiti se srčno želelo.
Dolгих šest ur kvišku je kipeló,
drugih šest ur zopet tugovalo,
tugovalo, bridko žalovalo,
ker se z njo zediniti ni moglo.
Vendar ni ljubezni popustilo,
želj kipečih ni si ohladilo:
vsako šesto uro po odtoku
zopet k ljubici se luni dviga,

dviga se, se dvigniti ne more,
z njo skleniti se nikdar ne more,
le vzdihljaji morja gor kipijo,
luno v temne megle zavijaje
tožijo morjá bridkosti luni.
Ona se ljubezni verne usmili,
ker skleniti z dragim se ne more,
solze za vzdihljaje morju vrača
ter hladi kipeče želje morju. —
Če tako studéna voda ljubi,
oj, kako pa bo to vroče srce!

Izgubljeni raj

Izgubljen človeku je zémeljski raj,
Adámova deca v prognanstvu se joče
in prosi, naj sreče zapravljene kraj
odpre ji na novo dobrótljivi oče.

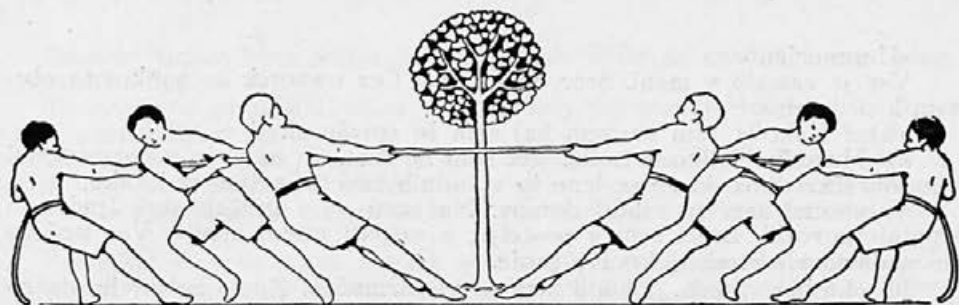
Nespametno ljudstvo, čemú-li tvoj
stok?
Na delo! Ne nosi mi križem rok!
Povrni se sámo v prvotnost nazaj
in našlo povsodi prvotni boš raj!

Na dan!

Mi mrtvi smo, mi v grobu smo,
mi v njem po tuji zlobi smo,
po tuji smo hudobi
in svoji krivdi v grobi...
A čuj, kaj zdaj buči, grmi?
Dne sodnjega to tromba ni,
buditelj — angel naš nam trobi:

»Vstanite, polmrličí vi,
odprite se, vi živí grobi,
naš rod vrnite boljši dobi!
Naj rod slovanski v vek živi!
Slovanski rod, na dan, na dan,
teptani narod — velikan,
na dan, na dan!

* Izbral prof. dr. Maks Robič.

RADOVI NAŠEG NARAŠTAJA

ROSENSTEIN KAREL, JESENICE:

ODLOMKI IZ DNEVNIKA MLADEGA SOKOLIČA

Imam prijatelja Ivana. Mlad je še, a pameten in miren. Priljubil se mi je. V prostem času rad poiščem njegove družbe. Nobene skrivnosti nima pred menoj, in tudi jaz sem proti njemu odkritosrčen. Zadnjič sem ga zaprosil, naj mi pokaže svoj dnevnik, v katerega že dve leti zapisuje važnejše dogodke iz svojega življenja. Ugodil je moji želji in tu prinašam nekoliko odlomkov iz tega dnevnika.

7. oktober. Nedelja. Krasen jesenski dan. Popoldne smo naraščajniki naredili kratek izlet v naravo. Vodil nas je naš dobri vaditelj sokolske telovadbe brat Tone.

Ko smo prispeli iz zaprašenega in zakajenega mesta, nas je objel sveži in čisti zrak. Iz gozda je pihal hladni vetrič in nam pobarval lica z živo rdečico. Sonce je sijalo nekoliko medlo, a nas je vendarle prijetno ogrevalo. Vsa narava je bila še lepo zelena in tu pa tam je drobna cvetlica pokimavala z nežno glavico, kot bi pravila ljubemu soncu, naj le še dolgo zmaguje starko zimo. Na veliko začudenje sem opazil na debeli hrastovi veji majhno veverico, ki se je udobno sončila in se ni zmenila za vrabčka, ki se je ves razmršen šopiril na drugi veji in jezno čivkal.

Tudi nas se je polastilo nekakšno pomladno razpoloženje, kakršno čuti človek, ko vidi, kako se narava prebuja in se otresa zime, smrti.

Z vaditeljem Tonetom smo se usedli na obtesane hlode, ležeče kraj gozda. In Tone nam je pripovedoval o Sokolstvu in o bojih za domovino, o katerih je znal zelo lepo pripovedovati, ker je sam služil kot prostovoljec. Po razgovoru so prišle na vrsto igre. V mraku pa smo se veselili src in rdečih lic prepevaje vračali proti domu.

9. oktober. Torek. Po večerji sem vzel telovadne čevlje in odšel proti Sokolskemu domu. Ko sem se mu približal, sem se začudil, da ni bilo v telovadnici luči. Saj bo vendar telovadba kot vsak torek! In vse je bilo mirno, čudovito mirno.

Stopim v društveno sobo. Polna je članov. Stojijo v malih gručah in se šepetaje pogovarjajo. Vsi so nekam potrti in sključeni. Nikjer veselega obraza. Na moj pozdrav dobim v odgovor samo nekako momljanje. Oči vseh nemo buljijo v tla, gube na čelu so ostre, lica bolešno spačena. Vse je tako čudno in nerazumljivo.

Stopim k tovarišu Ivanu, ki molče zre v zrak.

»Kaj pa je vendar danes? Vsi tako tihi in zamišljeni?« Stresen ga za ramo.

»Ali še ne veš?« se čez čas začudeno obrne proti meni.

»Kaj? Česa ne vem? Povej! Prosim te!«

»Kralj...!«

»Kaj je s kraljem? Govori!«

»U-u-morjen!«

Vse je zastalo v meni. Srce, misli, vse. Čez trenotek se sunkovito obrnem k prijatelju.

»Kje? Kako?« Sam ne vem kaj sem še spraševal.

»V Marseju. Toliko iz radia. Več sam ne vem.« Ivan se je zopet zagledal v kolobarčke dima, ki so se leno in v čudnih zavojih zvijali po zraku.

V omotici sem se vračal domov. Na cesti so v gručah stali ljudje in šepetaje govorili. Legel sem v posteljo, a zaspati nisem mogel. Vso noč so me nadlegovale strašne, krvave sanje.

10. oktober. Sreda. Zbudil sem se ves izmučen. Zdelo se mi je, da so vse to le hude sanje. V omotici sem taval v šolo. Tam sem se šele uveril, da je vse bridka resnica. Dijaki so hodili s povešenimi glavami po hodnikih in si pripenjali žalne trakove. Zbirali so se okoli deske, kjer so bile napisane žalostne, a resnične besede.

»Kralj — dobrotnik mladine — zaščitnik naroda — naš ljubljenc — — mrtev.«

Ta vest je porazno učinkovala na naše mlade duše. Skrušeni po takem udarcu smo sedeli v klopeh, mirni in poslušni, kot bi bili iz kamna.

»Domov — vsi domov!« je prišel ukaz. Da, to je bil ukaz. To ni bila vesela vest, ki jo dijaki navadno sprejmejo z viharnim veseljem. Ta strašen ukaz nas je še bolj potrl in nas še enkrat uveril, da je vse gola, neizbrisna resnica. Poparjeni in sključeni smo s počasnimi koraki odšli iz gimnazijskega poslopja. Zdaj pa zdaj je padla beseda, kratka, grenka, polna tuge. Kako radi bi se vrnili v svoje razrede, samo da bi ne bilo vse to resnica.

11. oktober. Četrtek. Žalna komemoracija v Sokolskem domu. Dvorana je bila nabito polna. Luči so medlo in žalostno sijale skozi črnino. Nad nami je plavala moreča tišina. Le včasih se je nagnil sosed k sosedu in mu zašepetal nekoliko besed. Tiho kot sence so se plazili zamudniki skozi vrata v dvorano in se zgubljali v gneči. Zrak je bil nasičen z vonjem po svežem smrečju in krizantemah.

Stal sem zadaj v kotu in najrazličnejše misli so se mi podile skozi možgane. Iz otopenosti me je zbudil zvok godbe. Dvignem glavo in zapazim, da je zastor dvignjen. Presunljivi zvoki godbe so še povečali srčno bolečino.

Nastopil je govornik. Za njim mala deklica, ki je z nežnim glasom ganiła vsa srca. V marsikaterem očesu se je zaiskrila svetla solza in marsikatera roka je nesla robček pred oči. Godba je zaigrala državno himno.

Razšli smo se. Z bolečino v srcih, a skupna bolest je močno povezala naše ranjene duše.

12. oktober. Petek. Že zjutraj je završalo po mestu, da se bo pripeljal naš mladi kralj Peter II. Kakšna radost. Ves dan so ljudje v velikih skupinah postajali pred železniško postajo, se živahno razgovarjali in čakali.

Zvečer sem tudi jaz odšel z doma, da bi videl vladarjev sprejem. Na potu sem dohitel nekaj tovarišev in skupaj smo šli proti kolodvoru. Tam je že bila zbrana velika množica ljudi. Z največjo težavo smo se prerili na peron, kjer se nam je nudil krasen pogled. V dveh dolgih vrstah so stali Sokoli in Sokolice, za njimi druga društva in velika množica ljudi. Vzlic hudi gneči je vladal popoln mir.

Skoro neslišno je pribrzal vlak na postajo. Godba je zaigrala himno. Vratca so se odprla in izstopila je Nj. Vel. kraljica in za njo je stopil prvič kot kralj na jugoslovansko zemljo naš mladi vladar Peter II. Vzkliki sreče in veselja so se trgali iz ust množice. Po pozdravih sta stopila kraljevska mati in sin zopet v vlak. Še enkrat smo ga videli pri oknu. Zopet veselo vzklikanje množice.

Vlak se je neslišno premaknil. Zadnji pozdrav in naš mladi vladar se je odpeljal v osrđe domovine.

Kako srečni in veseli smo se vračali proti domu. V srca, razrvana od žalosti, nam je zopet posijal žarek radosti, novega upanja in ljubezni.

14. oktober. Nedelja. Žalostno tožijo zvonovi. Naš sinji Jadran šumi. Nalahko se ziblje na krotkih valovih »Dubrovnik«. Vse zadržuje sapo ob pričakovanju.

Pozdrav topov. Srca ječijo, tožijo, molijo. Duše se spajajo v eno samo ogromno bolešt.

Tu sedim in premišljudem, a v duhu sem pri truplu Mučenika in duša plaka, neutolažljivo plaka...

18. oktober. Četrtek. Vsa šola se je zbrala pri zadušnici. Mlada srca so tožila. Goreče molitve so se dvigale proti nebu. Potrti smo se vračali domov.

Medtem se je daleč od nas iz Beograda pomikal mrtvaški spreved proti Oplencu.

Popoldne so presunljivo zatulile sirene. Njih ostri glas je rezal v duše. Pred magistratom se je zbrala velika množica. Žalni govori. Himna. Solze. Žalost.

Taval sem iz ulice v ulico. Brez cilja.

Ali je mogoče. Naš dobri kralj mrtev? Danes ga je sprejela rodna gruda v svoje naročje. Oh, tudi jaz bi rad umrl. Žalost, težka kot svinec, mi leži na srcu, da komaj utriplje. Toda saj milijoni žalujejo in jočejo za svojim največjim dobrotnikom.

1. december. Duhovi so se nekoliko pomirili. Žalost se je ublažila. Danes je bil prvi december, naš največji praznik. Trobojke so zaplapolale v zraku. Rahel vetrič jih je dvignil visoko proti nebu. Njihove barve so se lepo prelivale v zlatih žarkih jutranjega sonca.

Po šolski proslavi sem odšel s tovariši v Sokolski dom. Dvorana je bila polna. Proslava je bila nekoliko drugačna kot druga leta.

Vrstili so se govori, deklamacije, godbene točke, in nato zaprisega. Vsi člani so v svečani tišini dvignili roke in prisegli zvestobo mlademu vladarju. — Glave so se dvignile, lica so zažarela v sreči in srca so jim poskakovala v radosti; saj so prisegli mlademu kralju, v katerega imajo vsi neomajno zaupanje in za katerega bije vsako srce v brezmejni ljubezni.

BELAJ IVAN, NARAŠČAJNIK, CELJE-GABERJE:

ZAKAJ LJUBIMO JUGOSLAVIJO?

Jugoslavija! Mati vseh dobrot in gorja. Kako krasne so Tvoje doline, še krasnejše so Tvoje planine! In to morje, lepota vseh lepote. Te kočice, bele, skromne ob obali. To ljudstvo, ta narod, ta skromni, ubogi narod. Kako krasne so Tvoje besede — moj materni jezik. Ali naj ne ljubimo vse te lepote, ta narod, to Jugoslavijo, s krvavimi žulji pridobljeno? Koliko bojev in trpljenja, koliko žrtev je moralo pasti za to domovino. Gorica! Celovec! Trst! Kako so se borili ti ljudje, a nazadnje so ostali sužnji na rodni tleh. Ali v srcih jim še gori nada na svobodo. Zato pa mi, mladina, spoštujmo zadnje sveto zapoved Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja: »Čuvajte Jugoslavijo!«

Da, čuvali in ljubili jo bomo do zadnjega diha!

BOLE VLADIMIR, MOSTE PRI LJUBLJANI:

KAKO SMO PROSLAVILI LANSKI PRAZNIK »UJEDINJENJA«

Lanski prvi december je bil zelo žalosten, ker ni bilo več med nami našega Viteškega kralja Aleksandra I. Umorila ga je kruta zločinska roka v Marseilleu. Zato smo pa tem bolj goreče praznovali prvi december kakor druga leta.

Ta dan sem vstal in odšel pred šolo. Izpred šole smo krenili v cerkev. Molili smo za Njegovo dušo in za novega mladega kralja Petra II. Po službi božji smo odkorakali pred Gasilski dom. Tam so bili razni govori. Po govorih so vsadili spominsko lipo, ki bo pričala dolga stoletja o groznem zločinu kakor tudi o naši ljubezni do nesmrtnega kralja in drage Jugoslavije.

Po končani proslavi so se napotili nekateri v Sokolsko društvo Moste, drugi na Tabor, v Narodni dom i. t. d. Jaz sem se odpravil na Tabor, kjer smo prisegli, da bomo čuvali našo lepo domovino Jugoslavijo do zadnje kaplje krvi, kakor jo je čeval On — Njegovo Veličanstvo kralj Aleksander I. Ujedinitelj. Živel kralj Peter II.! Bog naj čuva Jugoslavijo in kralja Petra II.!

MARIJA OBREHT, MARIBOR I:

KAKO SEM PREŽIVELA SKRIVNOST SVETE NOČI

Sedim v sobi. V peči veselo prasketa ogenj. Čuje se jek od pomrzlega gorskega potoka, od zelenih jelk, od golega drevja na vrtu, ki ga maje veter.

V teh akordih iz svete noči leži polno sladkih skrivnosti, pravljic izza davnih dni. Minule, že skoro pozabljene zadevajo v tej noči rahlo ob dušo, da vzdrti ob lepih spominih.

V kotu sobe je nekaj tiho zašumelo, prišlo k meni, se rahlo dotaknilo rok in sedlo kraj mene. — »Kdo si?« — Molk, —

Nevidni pripoveduje o dogodku pred 1934. leti. Pripoveduje o Njem. On, ki je voditelj našega duha, On, ki je pripravljen dati nov dom takrat, ko koščena roka ugasi svečo našega življenja. On, ki vlada nad svetom, je bil rojen v tej noči. Ni ga sprejelo razkošje in sijaj, Golgota je bilo njegovo življenje do takrat, ko je vzdihnil v trpljenju: »Dopolnjeno je!«

Udarci iz zvonika zamolklo brne v noč. Štejem. Polnoči. Koraki se oddaljujejo, — v kotu sobe tajinstveno šumi.

Stopim k oknu. Na zapadu se vlečejo v pošastni črnini planine.

Na nebu pa gore planine...

VINKO MASIĆ, NARAŠTAJAC SOKOLSKOG DRUŠTVA ZAGREB II:

MLADOME KRALJU

Mladan; Kralju, misao svaka
K Tebi neprestano leti,
Potomče gordi slavnih junaka,
Za Tebe spremni smo mreti!

Dušmani naši nek dobro znadu
Da s Tobom čitav je rod
Stog smjelo upravi, Vodo nam mladi,
Kraljevski, snažni Svoj hod.

Visoko digni barjak Jedinstva,
Blagosloven od Boga;
Vodi nas smjelo da satremo listom
Dušmana naroda svoga.

Poleti smjelo, Orliću bijeli,
Visoko uzdiži lijet,
Čuvaj nam svuda ognjišta mila
i djedovski oganj nam svet.

A ljubav naša, Laviću Petre,
Štitom će vječnim Ti biti.
Orliću bijeli, svud će nad Tobom
Jata Sokolića bditi.

ЈОСИЋ С. СОФИЈА, НАРАШТАЈКА, НОВИ САД:

СОКОЛИЋ

Здраво, здраво, здраво Соколићу,
Најлепши наш млади тићу.
Рашири твоја криоца млада,
Да у Југославији мир и слога влада.

Рашири твоја млађана крила,
Здрава нам била браћа мила,
И тада ћемо ми са браћом свом
Ширити јединство над Југославијом.

ЈОСИЋ С. СОФИЈА, НАРАШТАЈКА, НОВИ САД:

МАЈКА

О, мајко, мајчице,
Срећа си, мајко, своје дечице.
И живот свој на коцку ставиш
Само да дете од зла избавиш.

Та ти си, мајко, сва снага света,
Јер Ти се жртвујеш ради детета.
Та ти си, мајко, извор љубави,
Од тебе потиче овај свет убави.

Много си дана, мајко, патила,
Многе си горке сузе пролила.
Многи си горак залогај јела,
Много си, мајко, ти претрпела.

GLASNIK

ZAGREB 2. — Svečana akademija naraštaja i dece. 1 decembra 1934 na dan Narodnog ujedinjenja, u 3 sata posle podne, održana je u Sokolskom društvu Zagreb 2 svečana akademija naraštaja i dece. Ovu naraštajsku proslavu organizirali su sasvim sami naraštajci i naraštajke. U 3 sata posle podne u novoj svečanoj društvenoj dvorani okupila su se gotovo sva muška i ženska deca, njih oko 600, zajedno s mladim i starijim ženskim i muškim naraštajem, njih 250, te velikim brojem roditelja, koji su došli da prisustvuju ovoj dirljivoj priredbi svojih najmlađih. U tri sata je starešina društva br. dr. Oton Gavrančić, s naraštajskom župskom zastavom, koju je ove godine na utakmici osvojio naraštaj društva s počasnom četom naraštajaca, ušao u dvoranu srdačno pozdravljen od prisutne dece i naraštaja. Br. Francek Dvoržak, predsednik naraštajskog oteka, otvorio je svečanu sednicu. Naraštajski pevački zbor otpеваo je skladno »Sokolski pozdrav«. Mala sestra Vera Lihtenberg, mlada naraštajka, recitovala je vrlo lepo pesmu »Mrtvi Kralj« od R. J. Jeretova. Br. Francek Dvoržak, koji je zajedno sa agilnom predsednicom sestrom Zrinskom Lugarić, rukovodio radovima oko pripremanja ove akademije, održao je zatim vanredno lep govor o značenju Prvog decembra 1918, o blagopokojnom Kralju Ujedinitelju i Nj. Vel. Kralju Petru II.

Mladi naraštajac Mohaček recitovao je zatim pesmu »Mladom Kralju« od društvenog naraštajca Vinka Maslića. Društvena glazba otvirala je himnu, koju je naraštaj saslušao u stavu: mirno! Naraštajac Jovan Jevtić recitovao je posle toga pesmu »Naš mrtvi Kralj« od dr. Danka Anđelinovića. Posle toga održala je prepts. Zrinka Lugarić vrlo lep govor o značaju Prvog decembra. Svoj govor završila je s. Lugarić poklikom: »Slava blagopokojnom Kralju Ujedinitelju!« — što su svi u dvorani spon-

tano prihvatili. Naraštajski zbor otpеваo je posle toga himnu »Oj Slavenci«, a sestra Vavruška, recitovala je pesmu »Novo pokolenje« od Alekse Šantića, posle čega je naraštajski zbor otpеваo »Sokolski pozdrav«. Na kraju je starešina društva brat dr. O. Gavrančić održao deci i naraštaju govor u kojem ih je pozvao, da i dalje nastave u svojim marljivim nastojanjima i objasnio im je njihove dužnosti u sokolani, u školi i kod kuće.

Рад нараштајског отсека Земун I. Наш отсек отпочео је свој рад 28 децембра 1934 год. са скупштином на којој је изабрана управа отсека с потребним члановима. Брат начелник нашег друштва отворио је прву скупштину, на којој је једногласно изабран одбор. Затим је брат начелник одржао предавање о циљу Сокољства и његовог значаја, и опоменуо нас да сложено и заједнички радимо.

Ми се сваког понедеоника и четвртка скупамо и радимо на напретку нашег друштва и Сокољства.

Radio na biciklu. Najnovija »moda« na polju tehničkog napretka jeste radio na biciklu, naravno u Americi. U prvi mah znadu vesti samo za jedan takav bicikl, ali nema sumnje da će uskoro narasti broj takvih ljudi, koji ne mogu ni na biciklu biti bez političkih govora, pesama, koračnica i druge svakojake galame. Imaju svakako vrlo jake živce te im nije dosta vegradske buke i huke, naročito automobila i motocikla. Najnoviji dobročinitelj čovečanstva, koji nas je usrećio radijem na biciklu, rodом je iz Portlanda (država Oregon). Njegov radio aparat nalazi se u košarici, smeštenoj na držalu, a između oba drška razapeta je antena. Za aparat potrebnu elektriку proizvoda generator što ga tera jedan od točkova, kao kod električnih svetiljki za bicikle.

Novo grozničavo traženje zlata. U Americi je neodoljiva želja za zlatom prozročila pravu seobu naroda prema gradu Mojave u kalifornijskim pustinjama. Sva konačišta u gradu su prenatrpana, sem toga je sva okolina prekrivena šatorima tražilaca zlatne rude, punih najljepših nada. Pre godinu dana je, naime, našao tamo bivši student zlatnu žilu, za koju se ustanovilo da je mnogo jača nego se iz početka mislilo. Grozničavo traženje za zlatom u Americi je davno poznato, a u današnje teško doba donekle i razumljivo.

10.000 zemljotresa godišnje. Iz statistika nauka doznajemo da ne prođe ni jedan čas, a da ne bi bio gdegod na svetu zemljotres. Seismografi (sprave za beleženje potresa) beleže dakle svake godine oko 10.000 zemljotresa. Polovica tih potresa zbiva se, istina, u unutrašnjosti zemlje tako neosetljivo da ih mogu primetiti samo najosetljiviji seismografi; između osetljivih zemljotresa najveći deo nije opasan. Preostaje, dakle, svake godine samo nekoliko stotina zemljotresa koji su odista opasni. Od ovih je oko 90 postotaka tako zvanih tektonskih zemljotresa što ih prouzroče premeštanja zemljine kore, dok su ostali vulkanske prirode. Zemljotresima je između svih zemalja najviše izložen Japan, gde beleže svake godine čak i 6000 zemljotresa; na drugom je mestu zapadno američka obala sa središtem u Kaliforniji. U Evropi najviše pate od zemljotresa sredozemni predeli: Grčka, Italija i Španija.

Nesagorljivo drvo. Stručnjaci nastoje već prilično dugo, kako bi načinili drvo nesagorljivo, ali do sada nisu imali pravog uspeha. A uspeh u tom pogledu bio bi vrlo važan za drvene zgrade. No nedavno je u Pragu patentom zaštićena jedna hemiska tvar, koja smanjuje upaljivost drveta u tolikoj meri da možemo već govoriti o nesagorljivom drvetu. Ako li se drvo zasiti tom hemiskom tvari, nazvanom »Pyropax«, pa se onda metne u vatru, ugljeniše se samo na svojoj površini; tako vazduh nema pristupa do unutrašnjih naslaga u

drvetu te ovo ne može da gori. Izvadi li se nezasićeno drvo iz vatre, gori dalje, a zasićeno se drvo ugasi za nekoliko časaka. I to je vrlo važno, jer ograničava toliko opasno širenje vatre.

Posle skakavaca — papige. Jedva se unutrašnjost Australije oporavila od velike navale skakavaca, već joj preti druga opasnost. Milioni zelenih papiga putuju od krajnjeg australskog zapada prema istoku. Ima ih toliko da je zemlja, gde se oni na nju spuste, na daleko i široko posve zelena. Ove ptice kvare vodu da je ne mogu uživati niti čovek niti životinja. Dan i noć rade ljudi samo oko toga, kako bi izvore očuvali od papiga. Preti velika opasnost da će ove ptice, dođu li na farme, do kraja uništiti sve one useve i plodove što su ih skakavci još ostavili.

Spomenik koji govori. Prvi je na svetu i, naravno, opet u Americi, u Vašingtonu. Spomenik predstavlja Krištofa Kolumba u ogromnoj veličini. U svojoj unutrašnjosti ima velik zvučnik koji svaki dan dvaput, u 10 i 19 časova viče: »Ja sam otkrio Ameriku!«

Šta mogu da donesu mali izumi. Upravo jednostavni izumi obično su najunosniji. Novi predmet mora samo da zadovolji svakodnevnu potrebu, da pobudi zanimanje i da nađe spretnog prodavaoca. Tako je n. pr. donela jedna u Americi vrlo omilela igračka, lutka koja igra, svome izumitelju godišnje 75.000 dolara. Izumitelj klizaljke na točkove zaradio je više nego milion dolara. Pametnjaković koji je došao na misao da je metnuo na drugi kraj obične olovke gumu, zaslužio je 100.000 dolara na godinu. Ogromno je zaradio izumitelj čeličnog pera, a onaj koji je pete na cipelama ojačao metalnim pločicama, u prvoj je godini imao čistog dobitka 700.000 dolara i zatim još velike sume novaca. Bogataš je postao onaj koji je prvi upotrebio pamuk kao navlaku za kišobrane; ništa se manje nije našmeh-nula sreća na srećnika koji se dosetio metalnih vešalica za kabanice, čim je sprečio dosadno otkidanje.

Z A Š A L U

Slučaj. Dragan: »Gde si se rodio, tata?« — »U Celju, Dragane.« — »A ti, majčice?« — »U Črnomlju.« — Dragan se zamisli po kaže: »A ja u Sarajevu. Čudnovato, kako smo se nas troje sastali.«

Zemljopis. Profesor pokaže i protumači učenicima glob; zatim pita: »Kamo bih ja došao, kad bih na ovome mestu, počeo kopati rupu u zemlju?« — Učenik: »U ludnicu.«

Krivo shvaćena statistika. Starina Đoko dođe na poštu te kaže: »Gospodice, mora da ima na pošti mnogo pisama za mene.« — »Kako se zovete?« — »Đoko Nenadović, molim.« — »Žao mi je, nema ni jednog pisma. Očekujete li koju važnu vest?« — »Ne očekujem, ali moj mi je sin juče čitao iz novina da u našoj zemlji primi svaki čovek, svaka žena i svako dete 20 pisama na godinu, pa kako ja već odvajkada nisam ništa dobio, to sam došao da uzmem svoj deo.«

Pouzdanost. »Ja mogu svoga knjigovodu ceo dan ostaviti sama, pa ipak znam uvek šta čini.« — »No, pa šta radi?« — »Ništa.«

Blagoslov motornog točka. »Kako da Franje od nekog vremena nikako više ne vidam?«, upita Karlo u društvu. — »Pa znaš, otkako ima motorni točak, leži ili u jarku ili u krevetu.«

Ima pravo. »Možeš li mi kazati, zašto su ribe neme?« — »Možete li možda Vi, gospodine učitelju, govoriti pod vodom?«

Srodstvo. »Kažite mi, gospodine Beliću, jeste li možda u rodu s Markom Belićem?« — »Jesam, ali je to prilično dalek rod.« — »Valjda ste deca dvaju bratučeda.« — »Jok, on je između petnaestoro dece najstariji, a ja sam najmlađi.«

U zverinjaku. »Kako dugo ste već kod lavova?« — »Kratko vreme, zapravo spadam majmunima.«

Pitanja i odgovori. »Šta je, Dušane, tvoj tata?« — »Moj je tata bolestan.« — »Ne mislim tako. Hteo bih da znam šta on radi.« — »Kašlje.« — »Ne budali! A šta radi, kad je zdrav?« — »Onda ne kašlje.« — »Alaj si mi tvrde glave! Kaži mi, šta je tvoj tata, kad nije bolestan i kad ne kašlje?« — »Onda je zdrav.«

Bata. »Gledaj, tatice, ovu slamku sam posve sam iščupao iz zemlje,« priča ushićeno četverogodišnji bata svome ocu. — »Pa onda si ti neobično jak,« čudi se otac. — »I te kako, tatice, pa vidiš da je slamku na drugom kraju držao ceo svet.«

Višak čarolije. Čarobnik čini čudesa. Milan mu pozajmi svoj časovnik. »I sada,« zaključuje čarobnik svoje čarolije, »možeš svoj časovnik čuti, kako tiktaka u ovom otiraču. Jesi li zadovoljan?« — »Pa kako ne bih bio zadovoljan,« razveseli se Milan, »kad mi se časovnik pre 14 dana bio pokvario.«

Pokus. Profesor: »Gospodo moja! Ova smesa tako je jaka te može da smrskava sve nas, ne pode li pokus za rukom te se smesa rasprsne... Budite tako ljubazni pa pridite bliže da možete lakše pratiti postupak.«

Dobri sin. Otac: »Tvoja svedodžba je jedna! Nisam li ti obećao 10 Din, dobiješ li dobre ocene?« — »Sin: »To je istina, tatice, ali majka uvek govori, kako ti teško zarađuješ 10 dinara.«

Učenice sportkinje. »Kako će ispasti tvoja svedodžba, Marice?« — »Ja očekujem 6 : 1.«

Opreznost. Majka: »Ostavi čekić, Ivane, da se ne udariš po prstima!« — Ivan: »Ne boj se, majko, čavle drži Nevenka.«

Nesrećne trešnje. »Dušane, ti si jeo trešnje!« — »Nisam, majko!« — »Ali ja sam našla koštice.« — »To nisu moje, ja sam svoje progutao.«

Znanje. »Zašto si bio, sine, danas u školi zatvoren?« — »Nisam znao gde su Azori.« — Drugi put upamti, gde si ih metnuo!«

Slično. »Kažite mi, deco, poslovice, kao što n. pr.: Oprženo dete boji se vatre!« — Javi se odmah mali Mijo: »Oprano dete boji se vode.«

Mudro dete. U gužvi se na trgu izgubila mala devojčica pa trči, sva usplahirena, oko piljarica. »Nano,« upita napokon jednu, »jeste li možda videli ovde gdegod majku bez svoga deteta?«

Na zvezdarnici. Zvezdoznanac: »Svetlo zvezde, što ću vam je sada pokazati, prevali za četiri sata put do zemlje.« — Posetnik: »Vrlo zanimljivo; ali toliko vremena ja, na žalost, ne mogu da čekam!«

Jadovit doživljaj. Tamna noć. Kiša pada kao iz kabla. Putnik stoji na usamljenom drumu, nigde nema čoveka koji bi mu pokazao put. Napokon dođe do raskršća te se poveseo, opazivši tamo kolac s tablom. Teškom se mukom popne do table, zapali šibicu te čita: Nemoj dirati! Sveže bojadisano!

Ima pravo. Učitelj fizike tumači učenicima lomljenje svetlosti, što biva, kada zraci padaju u vodu. Jovan ne pazi nego sanja neprestano o božićnim praznicima. Učitelj to opazi pa pita: »Jovane, o čemu smo upravo govorili?« — Jovan: »O svetlu, kada u vodu pada...« — »Vrlo dobro. A šta biva onda?« — Jovan: »Onda se naravno ugasi.«

Iz uredništva

S ovim brojem izlazi naš list u novom ruhu — u novim svojim ukrašenim ovojnim stranicama, koje su rad uvaženog slikara O. Gaspari-a iz Ljubljane.

Upozoravamo braću saradnike i sestre saradnice, da šilju svoje sastavke svakog meseca najdalje do 10 u mesecu, ukoliko žele da im izidu u narednom broju.

U zadnje vreme stiže nam naročito mnogo sastavaka u stihovima. Ti su sastavci, u najviše slučajeva, vrlo rdavi i površni. Ne poklanja im se dovoljna pažnja niti po sadržini, niti po tvorbi, niti po spoljašnosti. U sto smo muka dok jih popravimo ili barem toliko doteramo da budu barem približno zreli za tisak. Ne želimo da ubijamo volju i polet naših marljivih i ustrajnih saradnika i saradnica, ali moramo jednom za uvek da prekinemo s ovim načinom. Toliko smo puta ponovili, da braća i sestre, koji nisu vešti peru, daju svoje sastavke, bilo koje vrste, na pregled i popravak starijoj braći, koja su iskusna i koja mogu da daju potrebnu pouku za daljnji rad. Sastavci se pišu samo na jednoj stranici, s dovoljno razmaka između redaka, mastilom ili, što je najbolje, s pisaćim strojem. Treba da su čisti, čitki, uredni i brižljivo opremljeni. Piši kratko, ali zato dobro. Ne umaraj sebe i uredništvo Sokolića s predugačkim pisanjem i preširokim raščinjavanjem svojim misli. Neka važi lozinka: kratko, jezgrovito, sočno. Što otsada ne bude pisano u ovom duhu svršice — u košu! Rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju, sem ako je članak naručen iz uredništva i ako se izričito to zatraži. Pazite naročito na jezik. Jezik je najveće blago jednoga naroda. Preradović lepo kaže u svojoj pesmi »Rodu o jeziku«... »po njemu si sve što jesi — u prošlosti sjena puka, u buduće niti sjena«. Neguj svoj jezik i uči ga! Naš je jezik krasan, jedan od najkrasnijih na svetu, i prava bi bila grehota i sramota da bi ga baš mi Sokoli zanemarivali i unakazivali.

Poruke uredništva

J. M. — O.: Pespica »Naš vojnik« nije zrela za štampu. Štošta joj ne dostaje. Isto važi i za »Kraljici Majci«; ovakvi sastavci treba da budu naročito dobri. I po formi i po sadržini. »Pozdrav Sokoliću« nije u sokolskome duhu. U Sokolu je rad — dužnost. U istom je duhu pisan i Tvoj sastavak u prozi »Naša štampa«; mnogo je netačnosti i suviše subjektivnog prikazivanja.

M. R. — O.: Pespice »Sokolić« i »Čestitka nove godine« sasvim su neuspele. Kraći sastavci možda bi ipak išli bolje, ali u što temeljito sumnjam.

M. V. — Z.: Izveštaj o proslavi Prvog decembra u Vašem društvu ne možemo objaviti. — Objavljujemo samo vesti iz naraštajskog života u sokolskim jedinicama.

Z. M. — K.-S.: Tvoja pesma: »Kralju Ujedinitelju« ne valja. Lepo misliš, ali se nepesnički izražavaš. Mislim, da bi se vežbom mogao prilično popraviti.

V. T. — P. S.: Tvoje pesme: »Jugoslovenski Sokoli — Istri« i »Kroz svoj život« iako bi se dale sadržajno progutati, po svojoj tvorbi nikako nisu uspele. Ne možemo ih objaviti.

J. V.-R. — F.: Kod Tvoje pesme »Čuvajte Jugoslaviju« jedino što je uspelo, to su početna velika štampana slova svakog retka. Inače je pesma sasvim neupotrebljiva. Uspeli sastavci takvog značaja neverovatno su retki. Akrostihovi su za rodene pesnike.

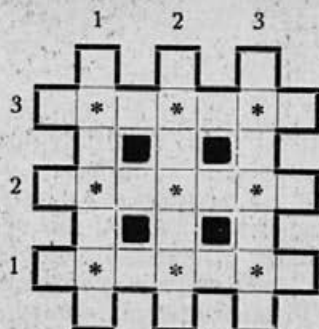
Zagonetna mreža

Kornel Neuman, naraštajac, Osijek

Vodoravno: 1 Samogovor. 2 Deo zemlje (bez jednog slova). 3 Trgovina koju preuzima država.

Okomito: 1 Mesec u godini. 2 Naprava za vodu. 3 Divlja životinja.

U sva polja gde su zvezdice mora doći isti samoglasnik.

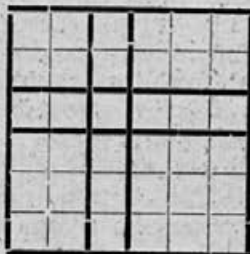

Konjičev skok

Popunjalka

Jagodic Jože, naraščajnik, Moste

Stoječa voda

Moško ime

Pozdrav

Del ceste

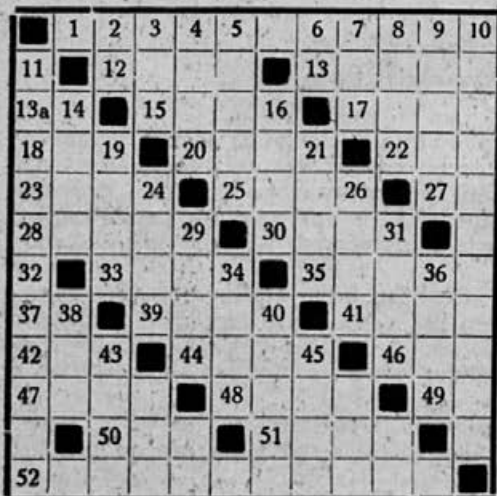
Obutev

Narodnost

Pri pravilni rešitvi da tretja črka navzdol znan pozdrav.

Jovan Vladikovič, Šabač:

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Vodoravno: 1) Toplota škodi, zima mu prija. 12) Bog ljubavi. 13) Женско име у падежу. 13 a) Везник. 15) Бог рата. 17) Корито. 18) Сто година. 20) Планета. 22) Латинска лична заменица. 23) Спев. 25) Чавао. 27) Немачки предлог. 28) Мелем у падежу. 30) Варош у Мезопотамији. 33) Први човек. 35) Верни; и = ј. 37) Завршетци највиших народних презимена. 39) Јеврејско име. 41) Женско име у падежу. 42) Острвце (турски). 44) Узвик. 46) Турски достојанственик. 47) Уфање. 48) Место у Југославији. 49) Латински предлог. 50) Свежа (погодбена). 53) Пале. 52) Ненаглашене речи у падежу. — **Усправно:** 2) Негација. 3) Раздобље. 4) Улица у падежу. 5) Персијски краљ без задњег е. 6) Слово. 7) Женско име. 8) Зубље.

9) Другога. 10) И. Дамјановић (с главом доле). 11) Бивши претседник сената. 14) Нису ружне. 16) Двораца. 19) Домаћа животиња. 21) Мушко име. 24) Служи за прање. 26) Исто што у 47 вodoravno. 29) Женско име. 31) Женско име. 34) Припадају мени. 36) Човек има две, а животиња четири (једнина). 38) Женско име. 40) Редни број, у = о.